- 49 -

HUCURÂT SÛRESİ

Mushaf'taki sıralamaya göre kitabımızın 49, nüzûl sıralamasına göre 106, mesânî kısmının beşinci sûreler grubunun beşinci sûresi olan Hucurât sûresi, Medine'de nâzil olmuş olup âyetlerinin sayısı 18'dir.

“Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adıyla”

Hamd yalnız ve yalnız âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur. Salât ve selâm Allah’ın Rasûlüne, O’nun pâk aile halkına ve ashabına olsun. Rabbimiz bizden kabul buyur. Çünkü sen her şeyi işiten, her şeyi bilensin.

Hucurât sûresi Medine’de nâzil olmuş 18 âyetlik bir sûredir. Mekke’deki küfür, şirk ve zulüm ortamından kurtulup Medine’de Allah ve Resûlü egemenliğinde özgürce bir hayat yaşama imkânı bulmuş Müslümanları eğitmek, onlara en güzel ahlâk kuralları öğretmek üzere gelmiş bir sûredir. Ama sadece o dönem Müslümanlarını değil, kıyâmete kadar ben de Müslümanım diyen, kıyâmete kadar bu kitap benim de kitabımdır diyen ve hayatını bu kitapla düzenlemek üzere bu kitabı eline alan tüm Müslümanları eğitmek üzere gelmiş bir sûreyle karşı karşıyayız.

Hz. Peygamberimiz (s.a.s)'in Medine'de eşlerine ait dokuz oda vardı ve bunlar mescide bitişikti. Hicrî 9. yılda, henüz müslüman olmamış Temîm oğulları kabilesinden bir grup mescide gelerek, Hz. Peygamber'in eşlerinin bulunduğu odaların arkasından bağıra bağıra "Muhammed! Muhammed" diye Hz. Peygamber'i çağırdılar ve şiir o-kumak istediler. Araplar da bazı sorunlar şiirle çözümlenir, kim daha güzel şiir okursa onun tezi kabul edilirdi. Temîm kabilesinin şiirlerine karşılık Hassan b. Sâbit şiir okudu ve bu kabilenin ileri gelenlerinden Akra b. Hâbis müslüman oldu. İşte dördüncü âyette "odaların arkasından sana seslenenlerin çoğunun akılları ermez" buyruğu bu olayla ilgilidir.

Hucurât sûresi, mü'minler arasında ve Hz. Peygamber'e karşı davranış kurallarını, âdâb ilkelerini belirtmektedir.

Mü'minler, Allah ve Resûlü’nden önce bir hüküm beyan etmeye kalkışmamalıdırlar. Hz. Peygamber ile konuşurken son derece na-zik olmalıdırlar. Fasıkların çıkardığı haberlere hemen inanılmamalı ve doğruluğu araştırılmalıdır. Mü'min iki grup savaşırsa araları düzeltilmelidir. Eğer bir grup sulh teşebbüsüne yanaşmayıp saldırıya devam ediyorsa yola gelinceye kadar o grupla savaşılmalı, sonunda da adaletle davranılmalıdır.

Mü'minler kardeştir ve bozuşan kardeşlerin arası düzeltilmelidir. Mü'minler birbiriyle alay etmemeli, birbirini kötü lakapla çağırmamalı ve kusur aramamalıdır. Birbirlerini çekiştirmemeli, zandan ve giz-li şeylerin araştırılmasından uzak durmalıdırlar. Herkes Allah katında eşittir, üstünlük ancak takva iledir. Mü'min, Allah'a ve Resûlü’ne kesinlikle inanan ve malıyla canıyla cihad eden kimsedir. En büyük nimet imandır. Kimin gerçekten iman ettiğini gayba ve her şeye vakıf olan Allah bilir. Sûrenin ana mesajları şöyledir:

Allah ve Resûlü’nün Hükmünün Üstünlüğü Meselesi:

Sûrenin ilk âyetinde "Allah ve Resûlü’nün önüne geçilmemesi" öğüdü, Ahzâb sûresindeki şu âyetle açıklığa kavuşmaktadır: "Allah ve Resûlü’nün hüküm koyduğu konularda hiçbir müslümana muhayyerlik (hür düşünce, kendi kendine karar verme yetkisi) verilmemiştir" (Ah-zâb,36). Meşhur Muaz hadisi de bu hususta açık bir hüccettir: Hz. Muaz (r.a) Yemen'e vali olarak giderken, Hz. Peygamber ona "ey Mu-az, ne ile hüküm vereceksin?" diye sormuş, o da "Allah'ın Kitabı, Ra-sûlullah'ın sünneti ve bunlarda bulamazsa içtihadı ile hüküm vereceğini" söylemiştir. Rasûlullah da onun cevabı üzerine: "Resûlü’nün el-çisini peygamberinin razı olduğu şekilde muvaffak kılan Allah'a hamd olsun" buyurmuştur. (Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5, 230)

Öte yandan altıncı âyette: "Ey iman edenler, bir fâsık size haber getirirse onun doğru olup olmadığını araştırıp açığa çıkarın, yoksa bilmeden bir kavme sataşırsınız da yaptığınıza pişman olursunuz" buyruğu, Nisâ sûresinin 93. âyetindeki "Onlar kendilerine gelen haberi Resûle ve aralarındaki emir sahiplerine yöneticiler, âlimler) götürselerdi, içlerinden işin içyüzünü araştırıp çıkaranlar onun ne olduğunu bilirlerdi" âyetiyle ve "Ey inananlar! Allah'a itaat edin, Resule ve sizden olan emir sahibine (Ulu'l-Emre) itaat edin. Herhangi bir şeyde an-laşmazlığa düşerseniz Allah'a ve Rasûlü'ne gerçekten inanıyorsanız onu Allah'a ve Rasûlü'ne götürün (Kur'an ve Sünnet'le hüküm verin). Bu, daha iyidir ve sonuç bakımından da daha güzeldir" (Nisa,59) ve "Yeryüzünde bozgunculuk yapan aşırıların emrine uymayın" (Şuarâ, 52) âyetiyle bu konu açıklığa kavuşmaktadır.

İslâm âlimleri, Ulu'l-emr'in ulema ve ümera olduğunu söylemiştir. Hz. Peygamber'in ilk uygulamalarında da emanet ehline verilmiş; yöneticiler, toplumun ileri gelenleri, aynı zamanda âlim ve takva sahibi müslümanlardan meydana gelmiştir. İtaat edilmesi söz konusu olanlar, bu tür kişilerdir. Aynı zamanda "sizden olan" ibaresi de itaatin ancak müslüman olana olması gerektiğini ifade etmektedir. Rasûlul-lah bu konuda: "Allah'a isyan hususunda âmire itaat olmaz" buyurmuştur (Ahmed b. Hanbel, 426). Ve yine O; "İtaat ancak iyi şeylerde olur", "Günâh işlemesi emredilirse o emir dinlenmez ve itaat edilmez"; "Emirime itaat eden bana itaat etmiştir, bana itaat eden Allah'a itaat etmiştir" buyurmaktadır (Buhârî, Ahkâm, 14; Ebu Dâvûd, Cihad, 87).

İslâm toplumunda temel kanun Kur'an ve Sünnet'tir. Hayat bu temellerde yükselir. İhtilaflar, Kur'an, Sünnet, icma, kıyas, ulu'l-emr'in şûrası ve İmamın kararı ile çözümlenir. Bunun dışında Kitap ve Sünnet'in dışına çıkmak, "Allah'a ve Rasûlü'ne gelin" dendiğinde yüz çevirmek münâfıkların, kâfirlerin bâtıla sapanların, tâğuta (azgınlığa ça-ğıran, yoldan çıkaran her şey) başvuranların yoludur ve onlar için "Al-lah elçisinin emrine aykırı davrananlar kendilerine bir belânın çarp-masından yahut onlara acı bir azabın uğramasından sakınsınlar" âyeti inmiştir (en-Nûr, 24/63).

Hz. Peygamber'e Karşı Edepli Olmak:

"Ey inananlar. Peygamberin yanında seslerinizi onun sesinden daha çok yükseltmeyin. Birbirinize bağırdığınız gibi onunla bağırarak konuşmayın ki, siz farkında olmadan amelleriniz boşa gider. Rasûlul-lah'ın yanında seslerini kısanlar öyle kimselerdir ki Allah onların kalp-lerini takva için imtihan etmiştir. Onlar için bir mağfiret ve büyük bir mükâfat vardır. Odaların ardından seni çağıranların çoğu aklı ermeyenlerdir..."(2-4).

Hz. Peygamber herkes gibi bir insandır (Müslim, III, 1337), an-cak o peygamber olması ile diğer insanlardan farklı bir konumdadır. Ona karşı düşünce ve davranışlarda dikkatli olmalıdır. Onunla konuşurken hiç kimse sesini yükseltmemeli, bağıra çağıra konuşmamalıdır. Ona hitap ederken adıyla hitap edilmemelidir. Onun adı anıldığında salâtü selâm getirilmesi müslüman olduğunu iddia edenlerin üzerinde vâcip olan bir ilkedir. Ne yazık ki her devirde ve günümüzde ba-zı insanların özellikle ondan söz ederken salâtü selam getirmesi bir yana, ona karşı edepli bir üslup kullanmadıkları görülür.

Ayrıca âyetlerdeki ifadeler sadece özel konuda değil, bütün insanlar arasında da âdâp, nezaket, görgü, incelik ilkeleri vazetmektedir. Yeryüzünde müslümanlar kadar latif, nazik, terbiyeli insanlar bulunmaz. Tıpkı câhiliye Arapları gibi yirminci yüzyılda da insanların çoğu bağıra çağıra konuşmayı, bir üstünlük sanırlar. Oysa bu kabalıktır. İşte âyet bu ince ölçüyü vazetmektedir. Bu ses yükseltme olayı, bir başka buyrukta Rasûlullah tarafından "Siz uzakta birine değil, çok ya-kınınızda olana hitap ediyorsunuz" şeklinde ifade edilmiştir. Araplar, ibadete ve konuşmalarda seslerini kısmayı ondan öğrendiler. Yine yukarıdaki buyruklar, bir kimsenin evinden bağırarak çağırılmaması adabını da getirmektedir. Bu buyruk da şu âyetle birlikte değerlendirilmelidir: "Sesini kıs" (Lokmân,18).

Fasıkların Haberi:

"Ey inananlar! Bir fasık size haber getirirse onun doğru olup olmadığını araştırıp açığa çıkarın yoksa bilmeden bir kavme sataşırsınız da yaptığınıza pişman olursunuz. İyice bilin ki aranızda Allah'ın Resûlü vardır. Pek çok işlerde

o size uysaydı sıkıntıya düşerdiniz. Fa-kat Allah size imanı sevdirdi ve onu kalplerinizde süsledi. İmansızlığı, fâsıklığı isyanı size çirkin gösterdi. İşte onlar kemâle erenlerdir" (6-7) .

Müfessirler altıncı âyetin nüzûl sebebini Velid b. Ukbe'nin Ra-sûlullah tarafından Mustalikoğulları kabilesine zekât toplamaya gönderilmesi ve onun korkarak geri dönüp Peygambere bu kabilenin zekât vermeyi reddettiği ve kendisini öldürmeye kalkıştıkları yalanını uy-durmasından sonra indiğini belirtmişlerdir. hattâ Rasûlullah ona inanarak hemen bir ordu hazırlamış. Mustalikoğulları üzerine gitmeye kalkışmıştır. Ancak bu kabilenin başı Haris b. Dırar Hz. Peygamber'e gelerek zekât vermeye hazır olduklarını, Velid'i hiç görmediklerini söy-leyince bu âyet nazil olmuştur. Âyetten çıkarılan hükümlerle İslâm hu-kuku da fasıkların şahitliği kabul edilmemektedir. Hadis usûlünde de yalan haberlerin önlenmesi bakımından İslâm âlimleri Kur'an'ın cerh ve belirlediği prensibe dayanarak Ta'dil ilmini geliştirmişlerdir.

Âyetin devamında, Rasûlullah aralarında bulunduğu halde kendi görüşlerini ısrarla savunan ve hemen Mustalikoğullarına karşı savaş açılmasını söyleyenlere hitap edilmiştir: "O size uysaydı, sıkıntıya düşerdiniz"

Sûrede ele alınan diğer bir konu da "Mü'min grupların savaşıdır"

"Mü'minlerden iki grup savaşırsa hemen aralarını bulup düzeltin (barıştırın). Eğer onlardan biri diğerine tecavüz etmeye devam edi-yorsa Allah'ın emrine dönünceye kadar siz de onunla savaşın. Sonunda Allah'ın emrine dönerse artık aralarını bulup adaletle düzeltin ve daima adaletli hareket edin, çünkü Allah adaletli hareket edenleri sever" (9).

Bu âyetin hemen arkasından gelen âyette "mü'minler ancak kardeştirler" buyruğu vardır. İslâmî grupların birbiriyle savaşması bu âyetlerle yasaklanmıştır. Her şeye rağmen iki grup birbiriyle savaşırsa, onların arasını düzeltmek; eğer iki taraftan biri durur diğeri hâlâ savaşa devam ederse duran tarafın yanında savaşa girmek de İslâm ümmetinin üzerine farzdır. Çünkü ısrarla savaş istemekle onlar Allah'a karşı gelmiş olmaktadırlar. Rasûlullah, "bize silah çeken bizden de-ğildir" buyurur. Bu âyetler İslâm'ın adaletini ortaya koyan, mü’minlerin barışık olmasını temel bir ilke olarak belirleyen buyruklardır. Bir kısım âlimler bu emrin cihâddan daha faziletli olduğunu, Hz. Ali'nin âsîlere karşı hareketini örnek göstererek, bütün müslümanların, devlete karşı ayaklanan âsî, şakî, eşkıya ve bağîlere karşı durmaları hususunda it-tifak etmiştir. Fâsık bir devlete, zalim bir devlet başkanına karşı ayaklananlara karşı çıkmak veya yardım etmek konusunda ise görüş birliği yoktur. Bu konu, ulu'l-emre ve maslahata göre değerlendirilir. Meselâ işgal altındaki topraklarda zulme karşı cihad hareketi esnasında mü'minler arasında da savaş çıkması durumunda her müslüman mazlum olan tarafta yer almıştır.

Sûrenin devamında Mü'minlerin ahlakî tavırları ele alınmaktadır:

Allah, mü'minlere şöyle yol gösteriyor: "Ey inananlar! Bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin; (alay edilenler) onlardan daha iyi ve hayırlı olabilirler. Kadınlar da kadınlarla eğlenmesin; (eğleşilenler) onlardan daha hayırlı ve iyi olabilirler. Kendi kendinizi kötülemeyin; birbirinize kötü lakap takmayın. İmandan sonra fâsıklık adı ne kötüdür. Bundan tövbe edip vazgeçmeyenler zalimlerin ta kendileridir" (11). Âyetin hitap tarzından İslâm toplumunun kadınlı-erkekli topluluklara izin vermediği de anlaşılmaktadır. Âyet, insanlarla kesinlikle alay edilmemesini, kötü lakaplar takılmamasını bildirmektedir. Âyetin, bir adamın hoşlanmadığı bir lakapla çağrılmasından veya mü'minlerin annesi Safiyye'ye mü'min kadınların; "yahudî kızı" demesi üzerine na-zîl olduğu söylenmiştir.

"Zannın çoğundan kaçının, çünkü bazı zanlar günâhtır. Birbirinizin ayıplarını araştırmayın, birbirinizi gıybet etmeyin. Sizden biriniz ölü kardeşinin etini yer mi? Bundan tiksindirici değil mi? Allah'tan korkun! Şüphesiz Allah çok bağışlayan çok acıyandır" (12). Bu âyeti tefsir eden âyet: "Diliyle çekiştirip yüzüne de alay edenin vay haline" (el-Hümeze, 104/1) müslümanlar birbirlerinin gizli hallerini araştırmazlar. Birbirlerini teşhir ve tekfir etmezler. Kusurların üzeri örtülür. Kimse hakkında hoşlanmayacağı şeyleri arkasından konuşmak, taşımak müslümana yakışmaz. Kişiye, duyduğu her şeyi nakletmesi günâh ve azap olarak yeterlidir. Hayattayken de öldükten sonra da müslüman hakkında hep hayırla söz edilir. Ölüler ardından hayır konuşulur. Zan ile söylenen söz; sözlerin en yalanıdır.

Hiç bir müslümanın haysiyet ve şerefine, kişiliğine alayla, gıybetle, iftirayla yaklaşılmaz. Üstü kapalı, işaretle, ima yoluyla kaş-göz hareketiyle konuşmak İslâm dışıdır. Ancak kötülük yapan, zalim kişilerin şikâyet edilmesi veya mahkemede bir olayın anlatılmasında, ha-dis ravilerinin incelenmesinde istisnalar vardır. Bunların dışında, kişilerin arkadan çekiştirilmesinde, konuşulanlar doğru ise gıybet, yanlış olsa iftira olur. İftira da sahibine döner. Buna bağlı olarak, müslüman, yanında bir başkasının gıybeti yapılırken ya konuşanı susturmak, ya-hut gıybet edilen kişiyi müdafaa eder ya da o meclisten gider. Zira, iki melek her sözü yazmaktadır; (Kâf, 50/17,18). Ve Hz. İbrahim'in duasının bilincine varır: "Sonrakilerin, beni güzel bir şekilde anmalarını sağla (eş-Şuarâ, 26/84). Bu hususta İslâm ahlâkı şu formülü benimsemiştir: Eline, beline diline sahip ol: "Bilmediğin şeylerin ardına düşme" (el-İsrâ, 17/36) ve "Ya hayır konuş yahut sus" (Buhârî, Edep 85; Müslim, İman, 74; Dâvûd, Edep, 123; Tirmizi, Birr, 43)

Sûrenin önemli mesajlarından de Allah katında üstünlüğün takva ile olduğunu ifade buyurmasıdır:

Hucurât sûresinin on üçüncü âyetinde insanların Âdem ile Havva'dan yaratıldığı, sonra tanışmaları için bile ve soylara ayrıldıkları, Allah katında üstünlüğün takvaca en ileri olmakla gerçekleşeceği buyurulmaktadır. Hz. Peygamber, veda hutbesinde; "Rabbiniz birdir. Arabın Arap olmayana, siyahın beyaza, beyazın siyaha üstünlüğü yoktur. Üstünlük takva iledir" buyurmuştur. O, Allah'ın insanların şekillerine ve mallarına değil, kalplerine ve amellerine baktığını, en değerli insanın Allah'tan en çok sakınan olduğunu bildirmiştir (Camiu's-Sağir, I, 61).

Bir kısım insanlar Hucurât sûresinin on dördüncü âyetinde geçtiği şekilde "İman etmediniz ama yine de itaat ettik deyin, henüz kalplerinize iman girip yerleşmemiştir. Eğer Allah'a ve peygamberine itaat ederseniz O sizi amellerinizden en küçük bir miktar dahi eksilt-mez... İmanlarında sadık olanlar o mü'minlerdir ki Allah'a ve Peygamberine iman ettikten sonra şüphe etmeksizin Allah yolunda can ve mallarıyla savaşırlar. Ey peygamber, iman ettiklerini iddia eden o bedevilere de ki; Siz dininizi Allah'a mı öğretiyorsunuz?.. Onlar İslâm'a girişlerini senin başına kakıyorlar... Allah yaptığınız her şeyi görmek-tedir" (14-18).

Âyette İslâm'ın zaferinden sonra müslümanlığı dille kabul eden ama hayatlarına geçirmeyenlerden bahsedilmektedir. Savaşmadan müslüman olan bir kısım bedevinin Peygamber'den mal, mülk istemesine karşı, onların bu tutumu, İslâm'ı başa kakmak diye nitelendirilmiştir ki, imanı zayıf olanların bu tavrı her zaman bu tutum süregelmiştir. Her zaman ve devirde bir kısım insanlar İslâm'a girişlerini başa kakar gibi, birtakım bedeller almak düşüncesi gütmektedirler.

1. "Ey İnananlar! Allah'tan ve peygamberinden öne geçmeyin; Allah'tan sakının; doğrusu Allah işitir ve bilir."

Ey iman edenler! Ey iman şerefiyle şereflenenler! Ey kendilerini Allah güvencesinde hissedenler! Ey Allah diniyle, Allah âyetleriyle emniyeti yaşayanlar! Ey Allah'a kullukta güven bulanlar! Ey Allah'la kendilerini emniyette bilenler! Ey bu sözün muhatapları olanlar! Ey Allah ve Resûlü'nün en doğru, en güzel yolu gösterdiğine iman edenler! İşte bu imanınız, bu teslimiyetiniz, bu güveniniz gereği Allah ve Resûlü'nün önüne geçmeyin. Allah ve Resûlü'nün önünden yürümeyiniz. Allah ve Resûlü'nün peşi sıra gidiniz. Allah ve Resûlü'ne sormadan, Allah ve Resûlü'nden izin almadan hiç bir şey yapmayınız, hiçbir karar vermeyiniz. Ukâlalık etmeyiniz. Kendi düşüncelerinizi, ön-yargılarınızı, başkalarının düşüncelerini O'nun önüne geçirmeyiniz. Gündemlerinizi kendiniz belirlemeye kalkışmayınız. Gündeminizi Allah ve Resûlü belirlesin. Allah ve Resûlü'nün istediği şekilde bir hayat ya-şayın. Hayatınızı Allah'ın kitabı ve Resûlü'nün sünneti belirlesin. Allah'tan ittikâ edin,

Allah için takvalı olun, hayatınızı Allah için yaşayın, Allah karşısında olduğunuzun bilincine erin. Bilesiniz ki Allah her şeyi işiten ve bilendir.

Hucurât sûresinin ilk âyetinde Rabbimizin bir yasasıyla, bir uyarısıyla karşı karşıya geliyoruz. "Ey ben de mü'minim diyenler! Ey ben de Allah'a ve Allah'tan gelenlere inanıyorum diyenler! Ey ben Allah ve Resûlü'nün benim üzerimde söz sahipliğine inandım diyenler! Eğer gerçekten inanmışsanız, gerçekten bu sözünüzde samimiy-seniz, o zaman Allah ve Resûlü'nün önüne geçmeyin. Allah ve Resûlü'nün koyduğu kuralların, buyrukların, yasaların, kanunların, dinin, sizden istediği hayat programının önüne alternatif bir din, alternatif bir kanun, alternatif bir yol, alternatif bir değer yargısı koyarak onun önüne geçmeyin. Eğer gerçekten inanmışsanız sadece Allah ve Resûlü'nün yasaları istikâmetinde bir hayat yaşayın.

Aksi takdirde hem Allah ve Resûlü'ne iman ettiğinizi iddia edecek, hem de Allah ve Resûlü'nün istemediği bir hayatı yaşayacaksınız. Hem ben Allah ve Resûlü'ne inandım diyeceksiniz, hem de yaşadığınız bir hayatta Allah ve Resûlü'ne hayat hakkı tanımayacak, Allah ve Resûlü'nü hayatınıza karıştırmayacaksınız. Allah ve Resûlü'nü hiç dinlemeyeceksiniz. Allah ve Resûlü size bir şey diyecek, siz-den bir şey isteyecek, size bir şeyi yasaklayacak, ama siz onun aksini yapacaksınız. Olacak şey mi bu? Müslümanlık mı bu? Böyle mü'min olur mu? Halbuki bir konuda Allah ve Resûlü bir hüküm vermişse, bir karar vermişse artık o konuda mü'min erkek ve kadınlara muhayyerlik hakkı yoktur. Allah ve Resûlü'nün verdiği bir karar karşısında artık mü'min erkek ve kadınlar için seçim hakkı yoktur. "Bu benim aklıma yatmıyor, bu benim zevkime ters geliyor, bunu benim aklım almıyor," deme hakkı yoktur. Onun dışında başka bir şeyi tercih hakkı yoktur.

Nisâ sûresiyle birlikte söyleyecek olursak, Rasûlullah Efendimizin bir konuda vermiş olduğu bir karara kalplerimizden en ufak bir sıkıntı, en küçük bir isteksizlik duymadan gönül rahatlığıyla teslim olup boyun bükmediğimiz sürece iman etmiş sayılmayız. Rabbimiz tarafından iman etmiş olmanın, mü'min olmanın şartı olarak önümüze getirilen bu âyet gereği, Allah ve Resûlü'nün önüne karar, hüküm ve-rici, yasa ortaya koyucu, hayat programı belirleyici, değer yargısı ortaya atıcı olarak, haram helâl sınırları belirleyici olarak geçmeye hakkımızın olmadığını bilmeli ve ona göre hareket etmeliyiz. İşte bu âyet-i kerîmede bize bu anlatılıyor. Allah'ın bizim adımıza verdiği ve Rasû-lullah Efendimizin de bize ulaştırdığı o Allah kararını, Resûlü'ne bildirdiği hayat tarzını öncelikli kabul etmek zorundayız. Allah ve Resûlü-nün önüne geçmemek zorundayız. Allah ve Resûlü ne diyorsa öylece kabul etmek, öylece inanmak, öylece hayat sürmek zorundayız. Allah ve Resûlü nasıl yaşayın demişse öylece yaşamak zorundayız. Allah ve Resûlü neye helâl, neye haram demişse öylece kabul etmek zorundayız. Allah ve Resûlü neleri sevin demişse onları sevmek,

nelerden uzak durun demişse onlardan kaçınmak zorundayız. Unutmayın ki Allah ne yaptığınızı, nasıl yaptığınızı, nasıl bir hayat yaşadığınızı bilendir.

Şimdi bu âyetin emriyle kendi hayatlarımızı bir sorgulayalım... Acaba bizler Müslümanız dediğimiz halde, Allah ve Resûlü'ne iman ediyoruz dediğimiz halde kendi bilgilerimizi, kendi anlayışlarımızı, kendi önyargılarımızı, kendi hevâ ve heveslerimizi Allah'ın Kitabının ve Resûlü'nün sünnetinin önüne mi geçiriyoruz? Kitabın ve peygamberin önünde mi gidiyoruz? Kitaba ve peygambere danışmadan mı bir hayat yaşıyoruz? Acaba bizler şu anda kendimizi hayata etkin mi zannediyoruz? Acaba Allah'a, Allah'ın Kitabına, Allah'ın peygamberine sormadan bizler kendi kendimize hayat programı yapmaya mı çalışıyoruz? Ne yapacağımızı, nasıl yaşayacağımızı, nasıl giyineceği-mizi, çocuklarımızı nasıl ve nerede eğiteceğimizi, nereden kazanıp nerelerde harcayacağımızı, hangi meslekleri seçeceğimizi Allah ve Resûlü'ne sormadan kendi kendimize belirlemeye mi kalkışıyoruz? Yani bizim hayat programlarımızı kim belirliyor? Çocuklarımızın mektebine, evimize, malımıza, dükkanımıza, tezgahımıza, düğünümüze, derneğimize, hukukumuza, eğitimimize, sosyal ve siyasal yapılanmalarımıza gündüzümüze, gecemize ilişkin programlarımızı kim yapıyor? Tüm bu programlarımızı Allah ve Resûlü mü belirliyor yoksa biz mi belirliyoruz? Allah'ın Resûlü mü belirliyor yoksa bizim heveslerimiz mi? Hayatımızın kaçta kaçına Allah ve Resûlü karışıyor? Kaçta kaçına biz kendimiz, yahut da Zerdüşt karışıyor? Eğer nefislerimiz, arzularımız, heveslerimiz buyuruyor biz yapıyorsak, arzu ve hevâlarımız istiyor biz yapıyorsak, ya da Zerdüşt buyuruyor biz yapıyorsak, nefislerimizin ve Zerdüştlerin boş bırakıp gaflet ettikleri bölümü de Allah ve Resûlü'nün arzularıyla dolduruyorsak, o zaman bilelim ki biz de Allah ve Resûlü'nün önüne geçiyoruz, Allah korusun.

Ne kendimiz bu kitabın ve peygamberin önüne geçeceğiz, ne de başkalarını, başka şeyleri, başka kitapları, başka sistemleri, başka yasaları bu Kitabın önüne geçireceğiz. Ne bir oyun ve eğlenceyi, ne bir felsefî hareketi, ne bir mal, mülk hesabını, ne de bir makam hedefini bu kitabın önüne geçireceğiz. Bu Kitabın ve bu peygamber sünnetinin önüne hiçbir şeyi geçirmeyeceğiz. Hayat felsefemizi bir kenara bırakacağız, cemaat felsefemizi bir tarafa bırakacağız, hizipçiliğimizi, grupçuluğumuzu bir kenara bırakacağız, sadece Rabbim bana ne dedi, Resûlüm benden nasıl bir hayat istedi diye, Rabbimin istediği hayatı Resûlüm bana nasıl örnekledi diye Allah ve Resûlü'ne kulak vereceğiz.

Şimdiye kadar elimizden düşürmediğimiz kitapları elimizden bir bir atacağız. İşte gördük bu kitaplar bizi adam etmedi. Bizi bir noktaya götürmedi. Peygamberin önüne geçirdiğimiz şu kutsal şahsiyetleri de bir kenara bırakacağız. Bu kitabı ve peygamberin sünnetini eli-mize alacağız. Tüm

varlığımızı, kalbimizi, gözümüzü, kulağımızı, düşüncemizi, amelimizi bu kitaba ve peygambere çevireceğiz. Tüm varlığımızla Allah'a ve Resûlü'ne yöneleceğiz. Her şeyimizi Kitaba ve peygambere endeksli yapacağız. Kitapla düşüneceğiz, peygamberle yürüyeceğiz, tüm hayat problemlerimizi vahiyle çözümleyeceğiz. Vahiy kaynaklı bir hayat yaşayacağız. Hayat felsefemizi bir yerlerde oluşturup sonra da bunu vahye onaylattırmaktan vazgeçeceğiz. Kitabı ve sünneti merkep değil, rehber kabul edeceğiz. Tüm öncelikli bilgilerimizi atıp vahye yöneleceğiz. O ne dediyse, nasıl dediyse öylece ka-bul edip bir hayat yaşayacağız. İşte Rabbimiz sûrenin ilk âyetinde biz-den bunu istiyor.

2. "Ey İnananlar! Seslerinizi, Peygamberin sesini bastıracak şekilde yükseltmeyin. Farkına varmadan, işlediklerinizin boşa gitmemesi için, Peygambere birbirinize bağırdığınız gibi yüksek sesle bağırmayın."

"Ey iman edenler," buyurarak yine iman edenlere bir emir, bir yasa daha geliyor. "Ey iman edenler, seslerinizi peygamberin sesinin üzerine çıkarmayın." Peygamberin sesini, ses tonunu bastıracak şekilde konuşmayın. Bir peygamber huzurundasınız, bir karar verme makamındasınız, bir savaş kurultayındasınız. Peygamber huzurunda ekonomik, hukukî, siyasal, ailevî bir problemin çözümü için toplanmış-sınız. Yanınızda Allah'ın Resûlü var. O size Allah'ın muradına uygun olarak bir şeyler söylüyor. Resûlün sözünü kesmeyin. Resûlün sesini bastıracak bir tonda bağırarak konuşmayın. Resûlün sözlerini, buyruklarını iyi dinleyin. Hiç kimsenin sözü onun sözünden daha yüksek çıkmasın.

Unutmayın ki konuşan alelâde birisi değildir. Konuşan Allah'ın Resûlü'dür. O vahiyle konuşur. Onun konuşmaları dindir. O, Allah'ın yeryüzünde konuşan dilidir. Onun sözü üzerine söz söylemeyin. Resûlün değer yargısı üzerine değer yargısı getirmeyin. Resûlün kararına karşı alternatif bir karar getirmeyin. Resûlün gösterdiği hayatın ü-zerine bir hayat düşünmeyin.

Yani konuşan Allah'ı konuştursun, konuşan peygamberi konuştursun. Konuşan Kitabı, sünneti konuştursun. Çünkü bu dini en güzel Allah ve Resûlü anlatır. Bu dini ne ben, ne de bir başkası Allah ve Resûlü'nden daha güzel anlatamaz. Ben bence, ötekisi de kendince din anlatırsa toplum işte böyle ihtilaflardan kurtulamaz. Eğer şu ana kadar bu toplumda din anlatanlar bu dini kendileri değil de Allah ve Resûlü'ne anlattırmış olsalardı, eminim toplumda bu kadar ihtilaflar olmayacaktı. Eğer hocalar bu dini Kitap ve sünnete anlattırmış olsalardı, toplumun kafasında insanların sözleri değil de Allah ve Resûlü'nün sözleri olsaydı, inanın toplum bundan çok daha Müslüman olurdu.

Din, Allah ve Resûlü'ne anlattırılsın. Her ortamda Allah ve Resûlü'nün sözleri en yüksek sedâ olsun. Kimse kendi sözlerini, kendi fikirlerini, kendi kanaatlerini, kendi talimatlarını Allah ve Resûlü'nün sözlerinin, talimatlarının

önüne geçirmesin. Başkalarının sözleri, başkalarının talimatları da Allah ve Resûlü'nünkilerden daha yüksek dillendirilmesin, gündeme getirilmesin.

Rabbimizin bu uyarısını alan sahâbe-i kirâm efendilerimiz gerçekten çok etkilendiler. Meselâ Hz. Ebu Bekir ve Ömer efendilerimiz bu âyetin gelişinden sonra şöyle buyurdular: "Vallahi ey Allah'ın Resûlü, hayatımın sonuna kadar seninle konuşurken ancak fısıltı halinde konuşacağım." Bu sözü verdiler ve hayatlarının sonuna kadar buna riâyet ettiler. Bizler de öyle olacağız inşallah. Rasûlullah konuşurken susacağız. Resûlullah'ın sözlerini, hadislerini can kulağıyla dinlemeye, anlamaya ve uygulamaya çalışacağız. Resulullah'ın sözlerine al-ternatif düşünmeyeceğiz. "Allah'ın Resûlü böyle diyor, ama acaba şöyle de yapsak olmaz mı?" demeyeceğiz. "Tamam da, bu devirde şartlar değişti, bunları uygulamak mümkün değil," demeyeceğiz. O ne demişse mutlak doğru kabul edip teslimiyet göstereceğiz.

"Sakın ha kendi aranızda birbirlerinizle konuştuğunuz gibi, birbirlerinizle bağrışıp çağrıştığınız gibi Resulle de bir bağrışma ve çağrışmada bulunmayın ki, bilmez bir haldeyken, haberiniz yokken amelleriniz boşa gidivermesin." Rasûlullah karşısında yapacağınız bir kabalık ve saygısızlık sizin tüm amellerinizi boşa çıkarıverir. Bu davranışınız küfre kadar varıverir de amellerinizi mahveder. Amellerinizin boşa gitmemesi için sakın ha Resulle konuşurken kendi aranızda konuşuyor gibi konuşmayın. Onu incitmeyin. O Allah'ın sevgilisidir, o nezihtir, o güzel ahlâklıdır. Onu üzerseniz Allah'ı üzmüş olursunuz ki, bu tüm amellerinizi boşa götürebilir.

Buhârî'nin rivâyetine göre Rabbimizin bu uyarısı gelince sahâbeden Sabit bin Kays, "bu âyet bana hitap ediyor, ben içinizde en yüksek seslinizim, demek ki ben çok büyük günâh işledim," diyerek kendisini evine hapsetti. Sonra Allah'ın Resûlü onun yanına giderek, "hayır, burada anlatılan sen değilsin. Sen hayır ile yaşayacak, hayır ile öleceksin," buyurdu. Bu sahabenin yaptığı gibi, Allah'ın âyetlerini acaba bu âyet beni mi kast ediyor? Acaba burada anlatılan ben miyim? diye dinlemeliyiz.

Evet, demek ki Peygamber karşısında bir tavır almayanlar, peygamber karşısında, peygamberin sünneti karşısında bir alternatif geliştirmeyip susanlar, peygamber karşısında semi'na ve eta'na diyenler, işittik ve itaat ettik diyenler, duyduk ve hemen boyun büktük diyenler, duyduk hemen uygulamaya koyduk diyerek emre boyun eğenler için mağfiret ve büyük mükafatlar vardır.

3. "Seslerini Peygamberin yanında kısan kimseler, Allah'ın gönüllerini takva ile sınadığı kimselerdir. Onlara mağfiret ve büyük ecir vardır."

Muhakkak ki seslerini Resul'ün (a.s) yanında kısanlar, indirenler, Resulullah'ın sözlerini kendi sözlerine, ya da başkalarının sözlerine tercih

edenler, hep onları konuşmaya, hep onları dinlemeye, hep onları gündeme getirmeye çalışanlar, Resulullah'ın sözleri karşısında susmayı tercih edenler, sünnete karşı teslimiyet gösterenler var ya, işte onlar Allah'ın kalplerini takvayla denediği, çeşitli imtihanlarla kalplerini takvaya alıştırdığı, takvaya yatıştırıp ehil hale getirdiği yiğitlerdir. İşte onlar kalplerini Allah ve Resûlü'ne karşı sevgiyle, takvayla doldurduğu kimselerdir. Onlar için mağfiret var, kusurlarının örtülmesi var, eksiklerinin tam kabul edilmesi ve büyük bir bağış vardır.

Bir konuda Resul'ün (a.s) sözünü işittiğimiz, onun bir sünnetini gördüğümüz, bir uygulamasına şahit olduğumuz anda hemen susacak ve teslim olacağız. O konuda itirazda bulunmayacağız. Kendi fik-rimizi, kendi değer yargımızı bir kenara bırakıp Resul'ün (a.s) değer yargısını öne alacağız. "O diyorsa doğrudur, O bizden daha iyi bilir," diyeceğiz. Kendimiz susup teslimiyet gösterdiğimiz gibi, çevremizdekilerin de susup dinlemelerini sağlayacağız. İşte o zaman takvamız açığa çıkacak, Rabbimiz de kalbimizi takvaya alıştıracaktır.

4. "Ey Muhammed! Sana odaların ötesinden seslenenlerin çoğu akl etmeyen kimselerdir."

"Ey peygamberim, şu sana hücrelerin arkasından, odaların arkasından seslenenler, bağıranlar, çağıranlar var ya onların çoğu aklı ermeyen, akıllarını kullanmayan kimselerdir." Buradaki hücrelerden kasıt her biri Rasûlullah Efendimizin hanımlarına ait olan Rasû-lullah'ın odalarıdır. Ben-i Temîm kabilesinden bir kısım bedevi insanlar gelmiş ve Rasûlullah'ın odalarının yanında: "Ey peygamber! Ey Muhammed! Çık dışarıya, seninle konuşmak istiyoruz!" diye bağırıp çağırmaya başlamışlardı. Rasûlullah'ın rahle-i tedrisinde yetişmiş, Rabbimizin uyarılarıyla olgunlaşmış olan sahâbe-i kirâm efendilerimiz bu konuda çok hassas davranıyorlardı. Ümmetin derdiyle uğraşan Rasûlullah Efendimizin zaman zaman çok yorulduğunu, onun da dinlenmeye, istirahata ihtiyacı olduğunu, onun da bir insan olarak evine, hanımlarına zaman ayırması gerektiğini biliyorlar ve onu rahatsız etmemeye, izin almadan yanına girmemeye çalışıyorlardı.

Ama bu gelenler taşradan geliyorlardı. Yol yordam, âdâb erkan bilmiyorlardı. Halbuki bu işin bir kuralı, kaidesi vardı. Yani bir Müslüman bir Müslüman kardeşini ziyaret etmek istediği zaman gidecek, kapısını çalacak, selâm verecek, içerden kim o denilince kendisini tanıtacak, buyurun denilirse içeri girecek, değilse çekip gidecek. Ama işte bu adamlar çölden geliyorlar, yeni Müslüman olmuşlar ve bu âdâbları bilmiyorlar. Henüz Kur'an'ın bu âyetlerinin eğitiminden geçmemişler. Yavaş yavaş Allah ve Resûlü terbiyesiyle öğrenecekler. Yani iman etmiş bu insanlar, o kadar şerefli insanlar ki, Rabbimiz on-lar hakkında âyet indiriyor ve zaman zaman peygamberini de uyarıyor.

Sahâbe olmak şereflerin en büyüğüdür. Belki de bu şerefe ulaşmak için geliyorlar Rasûlullah'ın yanına. Çokça onun yanında, onun huzurunda bulunmak istiyorlar. Rasûlullah Efendimizin zaman zaman rahatsız olduğu, ama edebinden, hayâsından ve onlara olan düşkünlüğünden ötürü hiçbir şey diyemediği anlatılır kitabımızın başka yerlerinde. Bakın Rabbimiz buyuruyor ki:

5. "Eğer onlar, sen yanlarına çıkıncaya kadar sabretselerdi şüphesiz onlar için daha iyi olurdu. Allah bağışlayandır, merhamet edendir."

"Eğer onlar böyle yapmayıp ta sen onların yanlarına çıkıp gelinceye kadar sabretselerdi, yani bağırıp çağırıp seni rahatsız etmeden, sana hürmet ve ta'zim ederek gelmeni bekleselerdi, elbette bu kendileri için daha hayırlı olacaktı." Rasûlullah Efendimize karşı takınılacak tavrın, ona karşı gösterilecek edebin ve kıyâmete kadar bir Müslüman kardeşinin ziyaretine giden Müslümanların uymaları gereken kuralların yasası böylece belirlenmiş oluyordu. Rasûlullah Efendimizin istirahat zamanı olabilecekti, dinlenme zamanı olabilecekti ve rahatsız edilmemeliydi.

Kitabımızın Nûr sûresinin 58. âyetinde bir Müslümanın rahatsız edilmemesi gereken üç yasal dinlenme zamanından söz ediliyor. Rabbimiz burada, "insanlar sizin şahsî odalarınıza, evlerinize şu üç vakitte sizden müsaade almadıkça girmesinler," buyuruyor. Hangi vakitlermiş bunlar? Sabah namazından önce, öğlen vakti elbiselerinizi soyunduktan sonra ve bir de yatsı namazından sonra. Bu üç vakit mü'minler için avret vaktidir ve bu vakitlerde insanlar rahatsız edilmemelidir, Rabbimiz böyle istiyor. Hanımla kocası evinde bu vakitlerde istirahat ediyor.

Rabbimiz işte o gelenlere bunu hatırlatıyor. "Eğer bekleseydiniz sizin hakkınızda daha iyi olurdu." Ama yine Allah Gafûr ve Rahîmdir. Allah, siz O'na ve elçisine karşı hata etseniz de, kusur işleseniz de yine sizin kusurlarınızı, hatalarınızı bağışlayan, size rahmetiyle ve merhametiyle muamele edendir. Siz akıllandığınız sürece size affedendir. Tabiî Rabbimizin böylece ortaya koyduğu bu kural sadece Rasûlullah Efendimiz için değildir. Kıyâmete kadar gelecek Müslümanların dikkat etmeleri gereken kurallardır.

Öyleyse bugün bizler de bir Müslüman kardeşimizi bu şekilde rahatsız etmeyeceğiz. İçeri almazsa, çek git derse, çekip gideceğiz. Kendimiz de misafir kabul edemeyecek bir konumdaysak çok rahatlıkla hayır diyebileceğiz. Allah'ın bize tanıdığı bir yetkiyi kullanacağız. Ama imkân nispetinde Müslümanların her an bize ulaşmalarına da fedâkarca imkân hazırlayacağız.

6. "Ey İnananlar! Eğer yoldan çıkmışın biri size bir haber getirirse, onun içyüzünü araştırın, yoksa bilmeden bir millete fenalık edersiniz de sonra ettiğinize pişman olursunuz."

“Ey mü’minler! Eğer yoldan çıkmış, itaatten çıkmış bir fâsık size bir konuda bir haber getirirse onu araştırın! Tahkik edin! O haberin aslını, esasını öğrenmeye çalışın. İnceden inceye o haberin aslına ermeye çalışın, tahkik edin. Aksi taktirde onun getirdiği habere hemen inanarak, güvenerek bir eylem gerçekleştirmeye, bir karar vermeye, bir davranışta bulunmaya kalkışırsanız, belki bilmeden bir kav-me zararınız dokunur da sonra yaptığınız işten pişmanlık duyarsınız.

Onun için size gelen haberi etraflıca araştırmadan karar vermeyin. Yanlış olabilir, eksik olabilir, asılsız olabilir, doğru da olabilir. Ama eğer yanlışsa, karşınızdakine bir zarar vermiş olursunuz ve sonunda yaptığınızdan pişman olursunuz.”

Diyelim ki filânlar kâfir oldular, falanlar size karşı şöyle şöyle yaptılar, sizin hakkınızda şöyle şöyle dediler diye bir fasık size bir haber getirdi. Siz de bu haberi alır almaz tahkik etmeden, haberin doğruluğunu araştırmadan öfkelenip hemen çektiniz kılıçlarınızı, bindiniz atlarınıza ve onların üzerine yürüdünüz ve onları öldürdünüz.

İşte Rasûlullah Efendimiz döneminde vukua gelmiş bir hadise üzerine gelen bu âyet-i kerîme, kıyâmete kadar bu konuda Müslümanlara bir yasa belirliyor. Hadise, müfessirlerimizin beyanına göre şöyle: Allah’ın Resûlü, yeni Müslüman olan Ben-i Mustalik kabilesine zekâtlarını toplamak üzere sahâbeden Ukbe bin Ebi Muayt isminde birini gönderir. Ukbe oraya gider ama korktuğu için kavme varmadan geri döner. Yarı yolda bir hesabın içine girer. Daha önce o kabileden birileriyle kavga edip yaralamıştır. Şimdi onlar benim geldiğimi haber alırlarsa bana bir zarar verirler korkusuyla yarı yoldan geri döner ve Allah’ın Resûlü’ne o kavmin zekâtı vermeyi reddettiklerini ve kendisini öldürmeye çalıştıklarını, ellerinden zor kurtulduğunu söyler. Rasulul-lah Efendimize yalan bir beyanda bulunur.

Bunu duyan Allah’ın Resûlü hemen bir kuvvet hazırlayıp üzerlerine yürümeye düşünmeden önce hemen ashabını mescide toplar ve onlarla istişare eder. Veciz bir hutbe okuyarak durumu Müslümanlara haber verir. “Daha önce müslüman olan Ben-i Müstalik irtidat edip dinden çıkmıştır,” buyurur. Bunun üzerine sahâbe-i kirâm efendilerimizden pek çoğu çoktan atlarına biner, kılıçlarını kuşanır ve: “Ne duruyoruz ey Allah’ın Resûlü? İrtidat eden o kabilenin kökünü kazıyalım!” derler. Ama Rasulullah Efendimiz dikkatli davranmadan, araştırma yapmadan, tahkik etmeden yanadır.

Hemen sahâbeden iki kişiyi yola çıkarır. “Gidin, araştırın, gelen haber doğru mu, yanlış mı?” O iki sahâbe kabileye gelirler. Bakarlar ki kabile köyün dışına zekât mallarını yığmışlar, Medine’den gelecek zekât görevlilerini

beklemektedirler. Sahâbe selâm verir, onlar selâmlarını alırlar. Derler ki, "bizden önce buraya Medine'den kimse geldi mi?" "Hayır, hiç kimseyi görmedik," derler. Bunun üzerine durum anlaşılır ve süratle o iki sahâbe haberi Resul'e (a.s) ulaştırırlar. Böylece büyük bir felâket önlenmiş olur.

İşte Rabbimiz bu âyetiyle, bu uyarısıyla o dönemde Rasûlullah Efendimizi ve kıyâmete kadar da tüm Müslümanları uyarıverdi.

Araştırmadan, soruşturmadan bir karar verilip o kavme saldırıldığı zaman gerçekten çok büyük facialara sebebiyet verilmiş olabilecekti. Haksız yere kan dökülecek, pek çok mâsum insanın canı gidecekti.

İşte Rabbimiz kıyâmete kadar bu tür facialardan bizleri koruyacak bir yasayı böylece indirmiş oluyordu. Bizim için en güzel bir hayat düsturunu bize tarif ediyordu. Günlük hayatımızda da, aile hayatımızda da, toplum hayatımızda da bu böyledir. Aramızda günâhkârlar, fâsıklar, söz taşıyıcılar, ara bozucular olabilir. Müslümanların arasına fitne ve fesat tohumları ekmek, Müslümanları birbirlerine düşürmek isteyenler olabilir. İşte şu anda şu ne idüğü belirsiz medya Müslümanları birbirlerine kırdırmak için çırpınıyor. Müslümanları birbirlerine düşman etmek, bu ülkede Müslümanların dirliğini bozmak için koşuşturan nice hainler, nice ajanlar meydanda cirit atmaktadır.

Bunu bizler de çok iyi anlamak zorundayız. Ne kadar da güzel söylüyor Rabbimiz değil mi? Bir fâsık size bir haber getirdiği zaman aman onu araştırın. Doğru mudur, yanlış mıdır tahkik edin. Sakın a-raştırmadan gazapla harekete geçmeyin. Unutmayın ki öfke ile kalkan zararla oturur.

Burada yapılacak en doğru, en güzel iş bize bir haber geldiği zaman hemen anında o haberle ilgili kişiye, kişilere gidip, "bak senin hakkında şöyle şöyle duyduk, bu doğru mudur?" diyerek bizzat kendisinden işin aslını öğrenip ondan sonra karar vermek olacaktır. İşin aslını öğrenmeden ani bir karar verilmeyecektir. İşte Rabbimiz herhangi bir zarara uğramaktan sakındırıyor bizi.

Sonra da bakın o yalan beyanda bulunarak Rasulullah ve Müslümanları neredeyse bir felâkete sürüklemekle karşı karşıya olan o sahâbeye bir sorgulama geliyor. Hem ona, hem de henüz Rasulul-lah Efendimizin hutbesi tamamlanmadan, Rasulullah Efendimizin o konudaki kararını beklemeden tehevvürle harekete geçen, süratlice ve gazapla atlarına binip, kılıçlarını kuşanıp: "Ne duruyoruz ey Allah'ın Resûlü?" diyen sahâbe-i kirâm efendilerimizi uyarmak üzere şöyle buyuruyor:

7,8. "Bilin ki, içinizde Allah'ın peygamberi bulunmaktadır. Eğer o, birçok işlerde size uymuş olsaydı şüphesiz kötü duruma düşerdiniz; ama Allah size imanı sevdirmiş, onu gönüllerinize güzel göstermiş; inkârcılığı, yoldan

çıkarmayı ve baş kaldırmayı size iğrenç göstermiştir. İşte böyle olanlar, Allah katından bir lütuf ve nîmet sayesinde doğru yolda bulunanlardır. Allah bilendir, Hakim'dir."

"Ey Müslüman! Ne oluyor sana? Ne yapmaya çalışıyorsun böyle? Yalan yanlış beyanlarla peygamberi kandırabileceğini mi zannediyorsun? Unutma ki aranızda Allah'ın Resûlü var. Aranızda Allah'ın Resûlü bulunmaktadır. Allah her an her konuda Resûlü'ne vahiy göndererek her konuda onu bilgilendirmekteyken böyle yalan yanlış sözler söylemekten Allah'tan korkun buyurulur iken, öteki Müslümanlara da şöyle bir uyarı gelmektedir: Ne oluyor size ey Müslümanlar? Ne yapmaya çalışıyorsunuz? Aranızda peygamber var. Gelen bu haber karşısında peygamberin kararını beklemeden niye gazapla atlarınıza binip, kılıçlarınızı kuşanıp kendinizi ve peygamberi bir felâkete sürüklemeye çalışıyorsunuz? Allah'tan korkun da aranızda peygamberin olduğunu unutmayın. Hani Ben size sûrenin başında, "Allah ve Resûlünün önüne geçmeyin!" dememiş miydim? "Allah ve peygamberinin önünde yürümeyin!" dememiş miydim? İşte Allah ve Resûlü'nün önüne geçmeye çok hoş bir örnek geldi burada.

Öyleyse ey Müslümanlar! Gelen bu haber konusunda acele davranmayan Rasûlullah'ın vereceği savaş kararı konusunda sizler de acele etmeyin. Bekleyin peygamberin kararını. Şükredin ki peygamber size değil, siz ona tabi olmak zorundasınız. Eğer o bir çok işlerde size itaat etseydi, sizin görüşünüze uysaydı sizler kötü durumlara düşer, sarpa sarardınız. Lâkin Allah size imanı sevdirdi, sizi o imanla süsledi, imanla ziynetlendirdi. O imanı sizin kalplerinize sevdirdi ve size küfrü, fıskı, isyanı, günâhı da kötü gösterdi. Bunlar Rab-binizin size en büyük lütuflarıdır. İşte kim böyle olursa, kim Rasûlul-lah'ın kararını bekler, Rasûlullah'ın hükmünü tercih eder, kendi kararını, kendi düşüncesini Rasûlullah'ın düşüncesinin önüne geçirmezse en doğru yolda olan odur. İşte bu da Allah'tan bir fazilet, Allah'tan bir üstünlüktür. Allah her şeyi bilendir, Allah her şeye hakim olan ve her şeyi hikmetle yapandır.

Gerçekten o dönemde Müslümanların arasında Rasûlullah Efendimizin bulunması, onun rehberliğinde bir hayat yaşamış olmaları şereflerin, nîmetlerin en büyüğüdür. Allah'ın Resûlü her an onlara yol gösteriyor, her an onları hatalara düşmekten engelliyordu. Yanlışa düşmeleri konusunda Rasûlullah onlara itaat etmiyordu. Böylece onların da yanlışlara düşmesine izin vermiyordu Rabbimiz. Dün Sahâbe-i Kirâm efendilerimiz için var olan bu şereften bugün bizler mahrumuz diye mi düşünüyorsunuz? Sahâbe-i kirâm efendilerimizin üstünlüğü vardı, peygamber onları pek çok konuda yanlışlara düşmekten koru-yordu, ama bugün bizler aramızda peygamber olmadığı için bundan mahrum bırakılmışız mı demeye çalışıyorsunuz? Hayır hayır, böyle bir şey yoktur. Eğer böyle bir şey olsa, vallahi ben peygamberi Allah'a şi-kayet ederim. "Ya Rabbi

bu nasıl iş? Senin peygamberin o dönem Müslümanları yanlışlara düşmekten korumuştu, ama bugün beni aynı yanlışlara düşmekten korumuyor. Bu adalet mi?” derim.

Ama durum öyle değildir. Bilelim ki bu nîmet bugün bizim için de aynen mevcuttur. Eğer bugün bizler de Rasûlullah Efendimizle, Rasûlullah Efendimizin sünnetiyle beraber olabilirsek, sünnetle hareket edebilirsek, hayat problemlerimizi Rasûlullah Efendimize sorabilecek kadar ona yakınlık kazanabilirsek, elbette bize de yol gösterecek, bizi de yanlışlara düşmekten koruyacak, kötülüklerden bizi de uzaklaştıracaktır. Allah’ın Resûlü vefat etmiştir. Bedeni aramızda yoktur, ama sünneti, yolu, anlayışı, uygulamaları dimdik hayattadır ve aramızdadır. Bugün Rasulullah bizi de yanlışlardan, felâketlerden koruyacaktır. Yeter ki bizler onun sünnetini tanıyalım. Yeter ki problemlerimizi onun sünnetine götürebilelim. Yeter ki bir işe başlamadan, bir konuda kararımızı vermeden önce onun fikrini sorma alışkanlığını ka-zanalım. Yeter ki Buhârî, Müslim, Ebu Dâvûd, Tirmizî, Nesâî hep yanımızda, yakınımızda olsun. İşte bu, biz Müslümanlar için de en büyük bir nîmettir. İşte Rabbimiz biz Müslümanlara imanı sevdiriyor, kalplerimizi imana yatıştırıyor, bize fıskı, fücuru, isyanı, küfrü, Allah ve Resûlü’ne itaatsizliği iğrenç gösteriyor, bizi onlardan nefret ettiriyor ve böylece bizler onlardan uzaklaşıyoruz elhamdülillah.

9. “Eğer mü’minlerden iki topluluk birbirleriyle savaşırlarsa aralarını düzeltiniz; eğer biri diğeri üzerine sal-dırırsa, saldıranlarla Allah’ın buyruğuna dönmelerine ka-dar savaşınız; eğer dönerlerse aralarını adâletle bulunuz, âdil davranınız, şüphesiz Allah adil davrananları sever.”

Yine Rabbimiz bu âyetinde Müslümanların mutlak sûrette uygulamaları gereken bir yasasını daha bildiriyor bizlere. Müslümanlarla yapılan bir savaşta, Müslümanlar arasında vuku bulan bir savaşta bize bir tavır belirlemesi yapılıyor. Şeytanın vesveseleri, hevâ ve heveslerin ön plana geçmesi, nefislerin azgınlaşması sebebiyle Müslümanlar birbirlerine savaş açabilir, iki Müslüman grup karşı karşıya gelmiş olabilirler. İşte böyle bir durumda iki savaşan Müslüman grubun dışında kalan Müslümanlardan Rabbimiz şunu istiyor:

“Eğer mü’minlerden iki taife, iki grup birbirleriyle bir savaşa tutuşurlarsa, birbirleriyle bir vuruşma içine girerlerse…” İfadeye dikkat ediyor musunuz? Mü’minlerden iki grup savaştıkları zaman denmiyor da, “eğer savaşırlarsa” deniyor. Buradan anlıyoruz ki iki Müslüman grubun savaşmalarının, birbirlerine düşmeleri hiç de tabii, normal bir şey değildir. Eşyanın tabiatına terstir bu. Evet, böyle olmaması gereken bir hadise vukua gelirse, diğer Müslümanlara düşen şudur: “Ey Müslümanlar, o iki Müslüman grubun arasını ıslah ediniz. Onların arasını düzeltip barıştırınız. Savaşlarına engel olunuz. Onları seyretmeye kalkışmayınız. Hemen aralarına girip elinizden gelen tüm gayreti göstererek

onların aralarını telif edin. Aralarında adâleti gerçekleştirin. İki tarafa da nasihat edin, aralarındaki ihtilâfı halledin, iki tarafı da Allah'ın hükmüne çağırın."

İki müslüman fert, iki müslüman aile, iki müslüman devlet savaşa tutuştuğu zaman Müslümanlara düşen işte budur. Onları seyretmeyecekler, alkışlamayacaklar, biz bunların savaşından nasıl menfaat elde ederiz demeyecekler. Veya hemen Amerikan efendilerine, Avrupa efendilerine bakmayacaklar. "Acaba bu konuda efendilerimiz bize ne buyuracaklar? Bu konuda acaba efendilerimiz nasıl bir rol biçecek?" demeyecekler. Hiç beklemeden hemen kollarını sıvayıp kavga eden kardeşlerini barıştıracaklar. Bunun için ellerinden gelen her şeyi yapacaklar. "Yapmayın, etmeyin bu yaptığınız Müslümanlığa yakışmaz. Allah Müslümanların birbirlerine düşmesini haram kılmıştır," diyecekler.

Eğer onlardan biri, o savaşan güçlerden birisi Allah'ın emrini dinleyip savaşı bırakmadan yana tavır alır, kavgaya son verir, ancak diğeri savaşı sürdürmeden yana bir tavır alır ve onun üzerine saldırır, azgınlık yapar, haksızlık yapar, barış teklifine yanaşmazsa, o zaman da sizler o mustaz'afın, o savaşı bırakan mazlumun safında yer alıp saldıran, barıştan yana olmayan tarafla onu da Allah'ın emrine boyun büktürünceye kadar savaşın. Mazlum tarafın yanında, haklı tarafın safında yer alarak o azgın tarafla siz de savaşın. Zulmeden tarafın zulmüne engel olun. Bu sizin için vaciptir.

Evet işte savaşan, kavga eden iki Müslüman taraf karşısında onların dışındaki Müslümanların görevi budur. Rabbimiz önce savaşan iki Müslüman grubun arasına girip onları düzeltme, onların aralarını ıslah etme, barışı gerçekleştirme emrini veriyor. Ama bütün çabalara rağmen eğer o savaşan gruplardan bir tanesi barışa yanaşmayarak savaşa devam ediyorsa, diğer Müslüman kitleler o haksız taraf Allah'ın emrine boyun eğinceye kadar, Allah'ın hükmüne teslim oluncaya kadar o saldıranlarla savaşacak ve sonunda yine o iki Müslüman grubun arasını adâletle ıslah edecekler. Barıştıracaklar onları. Barıştıkları zaman da aralarında adâletle hüküm verecekler. Çünkü Allah âdil davrananları, Allah'ın istediği gibi doğru hüküm verenleri sever.

Elbette Müslümanlar için en büyük belâlardan birisi, iki Müs-lümanın, iki Müslüman taifenin kardeşliklerini unutarak karşı karşıya gelip savaşmalarıdır. Şeytanın en büyük işlerinden, en büyük başarılarından birisi işte budur. Böyle bir durumda Müslümanlara düşen görev ne yapıp yapıp onların aralarını bulmak, onları barıştırmaktır. Ama eğer bunu becerememişlerse, azgın tarafa, zalim tarafa karşı öteki grupla birlikte savaşa girerek onları savaştan el çektirip, barışa zorlamaları gerekecektir. Allah Müslümanlardan işte bunu istemektedir. Eğer karşıdaki Müslüman grup savaşı bırakıp barışa razı olursa, artık onlara karşı kuvvet kullanmaktan vazgeçmek gerekecektir.

Evet demek ki müslümanları barıştıracağız. Unutmayalım ki iki kişinin arasını bulmak sadakadır. Ve iki mü'minin arasını bulmak ve düzeltmek üzere konuşmak müstesna pek çok sözde hayır yoktur di-yor Rabbimiz.

Yine kitabımızın başka âyetlerinde eşler arasını düzeltip anlaşmalarını sağlamak karı kocanın birbirlerinden ayrılmalarından daha hayırlı olduğu anlatılır. Çünkü toplumun temel yapısı olan ailenin bozulması toplumun bozulması anlamına gelmektedir. Ama tabii ki müs-lümanca bir hayat yaşayan karı kocanın arasını düzeltmek zorundayız. Değilse zina halinde gayri meşru devam eden bir hayatın hakemliğini yaparak onların bu harama devamını sağlamak adına onları birleştirmeyeceğiz. Yani gayri meşru yaşayan bir kadınla bir erkek bir-birlerine küsmüşler biz birleştirdik bu çöp çatanlıktır ve asla caiz değildir. Öyleyse Allah adına beraber olmaları gereken iki kişinin arasını telif lazım. Veya meselâ adam şart etti ve hanımını boşadı iş bitti. Böyle bir ailenin arasını bulmaya çalışmanın anlamı yoktur. Veya bir adam Kur'an anlatırken diğer insanlarla onun arasını bulacağız masal anlatırken değil. Yani Kur'an sünnet anlatan kimselere cemaat bularak müşteri bularak onlarla insanların arasını bulmaya çalışacağız, ama günâhkarlarla, bid'atçilerle gücümüz yettiği kadar insanların arasını ayırmadan yana olacağız.

Evet birbirleriyle kavga eden iki müslümanın veya müslüman gurupların arasını düzeltmek ibâdetlerin en büyüklerindendir. Bakın Buhâri'nin rivâyet ettiği bir rivâyette Allah'ın Resûlü bir gün ashabına hutbe irad buyurmak üzere çıktığı minberin üzerinde yanında torunu Hz. Hasan (r.a) olduğu halde şöyle diyordu: ***"Benim şu oğlum seyyittir. Umulur ki Allah onun vasıtasıyla müslümanlar-dan iki büyük kesim arasında sulh gerçekleştirecektir."***
(Buhâri, sulh 9)

Evet durum aynen Rasûlullah efendimizin buyurduğu gibi çıkmış Rabbimiz Hz. Hasan vasıtasıyla çok uzun süren Iraklılardan oluşan bir orduyla, Suriyelilerden bir gurubun arasında barışı gerçekleştirmiştir.

Yine imam Buhâri Sehl Bin Sâd (r.a) dan şunu rivâyet etmiştir: Kuba ahalisi birlerine taş atacak noktaya gelinceye kadar birbirleriyle kavgaya tutuştular. Durum Allah'ın Resûlüne haber verilince bundan çok rahatsız oldu ve: ***"Haydi hep birlikte gidip aralarını bulup barıştıralım."*** buyurdu. (Buhâri, Sulh 3)

Yine Buhâri'nin aynı babında Rasûlullah efendimizin şöyle buyurduğu nakledilir: ***"İnsanlar arasında sulh yaparak hayır söz götüren yahut hayır söyleyen kişi yalan söylemiş olmaz."***

Müslim'in rivâyetinde ise şöyle bir fazlalık vardır: Hadisin Râ-visi Ümmü gülsüm validemiz derki: ***"Ben insanların söyledikleri sözler arasında yalan olarak üç husus müstesna herhangi bir şeyde yalan söylemeye ruhsat verdiğini işitmedim. Bunlar da şunlardır: 1: Savaşta 2: insanların arasını düzeltmede 3: Ve erkeğin hanımına, hanımın da kocasına söylediği hayır maksatlı sözlerdir."***

Hattâ imam Buhâri efendimiz: ***"İnsanların arasını bulup barıştıran kişi yalancı değildir"*** babı diye özel bir bap açmaktadır.

Evet insanların arasını düzeltmek üzere hakemlik yapacak, böylece sadaka verecek, sadaka ecri kazanacak ve bunu yaparken de asla adâletten, haktan ayrılmayarak Rabbimize şükretme imkânını bulmuş olacağız inşallah. Bakın Şûra sûresinin 15. âyetinde Rabbimiz peygamber efendimize her konuda âdil davranmasını aleyhine bile ol-sa adâletten ayrılmaması gerektiğini ısrarla öğütlemektedir. Peygamberim sen asla adâletten ve doğruluktan ayrılma buyurmaktadır.

10. "Şüphesiz mü'minler birbiri ile kardeştirler; öyle ise dargın olan kardeşlerinizin arasını düzeltin; Allah-tan sakının ki size acısın."

Muhakkak ki mü'minler kardeştirler. Ancak mü'minler kardeştirler veya mü'minler sadece kardeştirler. Birincisi sadece mü'minler kardeştir. Kardeşlik müessesesi sadece mü'minler için geçerlidir. Kâfirlerin, Yahudilerin, Hristiyanların, dinsizlerin, ateistlerin arasında kar-deşlik yoktur. Bu müessese sadece mü'minlerin arasında geçerlidir. İkincisi de, mü'minler sadece kardeştirler. Mü'minler arasında sadece kardeşlik vardır. Onlar arasında kardeşliğin dışında başka bir durum söz konusu değildir. Bütün mü'minler kardeşler olarak evrensel bir ailenin bireyleridirler. Mü'minler birbirleriyle savaşsalar da kardeştirler. Aslında böyle bir şey asla düşünülemez. Bir mü'minin bir mü'min kardeşine düşman kesilmesi, bir mü'minin bir mümin kardeşine silah çekmesi, onu öldürmek üzere karşısına dikilmesi çok büyük bir günâhtır. Bu konuda hem kitabımızda, hem de Rasûlullah Efendimizin hadisleri arasında çok büyük tehditler vardır. Çok büyük bir günâhtır bu. Hemen vazgeçmek lâzımdır. Aksi takdirde Müslümanlar birbirleriyle savaşa devam ettikleri zaman çok büyük tehlikelere gideceklerdir.

Buhârî'nin rivâyetine göre Rasûlullah Efendimiz Sahâbeden üç konuda biat almıştır. Birincisi namaz kılmak, ikincisi zekât vermek, üçüncüsü de Müslüman kardeşleri hakkında hayır düşünmek, hayır dilemektir. Yine İbni Mes'ud efendimizin rivâyet buyurdukları bir hadislerinde Allah'ın Resûlü:

"Müslümana sövmek fısk, ona karşı savaşmak ta küfürdür,"

buyurur. Bir başka hadislerinde:

"Bir Müslümanın Müslümanlara karşı canı, malı ve ırzı haramdır"

buyurur. Aynı hadisin baş tarafında da Rasûlullah Efendimiz şöyle buyurur:

"Müslüman Müslümanın kardeşidir, Müslüman asla kardeşine zulmetmez, onu kendi başına terk etmez, onu zelil etmez. Bir Müslümanın bir Müslüman kardeşini hakir görmesi kadar büyük bir kötülük yoktur."

Mü'minler kardeştirler. Öyleyse ey Müslümanlar, dargın olan kardeşlerinizin arasını bulun. Kardeşlerinizin arasını ıslah edin. Kardeşlerinizin arasında daima barışı yayın. Kardeşler olun ve hayatınızı Allah için yaşayın. Kardeşliğinizde, ilişkilerinizde egemen güç sadece Allah olsun. Allah'ın koruması altına girin. Yolunuzu Allah'la bulun, muttakî olun. Umulur ki merhamete uğrar, Allah'ın rahmetine ulaşır, nîmetleriyle nîmetlenirsiniz.

Müslümanlar kardeştirler. Tasada, sevinçte, varlıkta, yoklukta, her zaman ve her ortamda bir Müslüman diğer Müslüman kardeşleriyle beraber olacaktır. Onlara asla zulmetmeyecek, düşmanlık düşünmeyecek. Müslüman kardeşlerinin malını, canını, ırzını, namusunu kendi malı, canı, kendi namusu bilecek. Müslüman kardeşlerine fedâkar davranacak. Kendisi aç kalacak ama kardeşlerine yedirecek. Kendisi giymeyecek, kardeşlerine giydirecek. Yardıma muhtaç olduğunda yardım edecek. Tıpkı bir vücudun âzâları gibi birbirleriyle bir dayanışma içinde olacaklar. Nasıl ki vücudun âzâlarından birine bir diken battığında tüm vücut o acıyı hissediyorsa, yeryüzünün neresinde olursa olsun herhangi bir Müslümanın ayağına batan dikenin acısını tüm Müslümanlar hissetmeli ve kardeşlerinin dertleriyle dertlenmelidirler.

Bir önceki âyette zaten kardeşlerimizin arasını ıslah etmemiz emredilmişti. Bakın bu âyette aynı emir bir daha geliyor. "Mü'minler sadece kardeştir, kardeşlerinizin arasını ıslah edin," buyruluyor. Önceki âyette zaten kardeşlerimizin arasını ıslah edip barıştırmamız emredilmişti. O zaman bu ikinci ıslah emrini şöyle anlıyoruz: Mü'min-ler kardeştirler, öyleyse kardeşlerinizin Allah ile aralarını ıslah ediniz. Kardeşlerinizin Allah ile aralarını düzeltiniz. Onları Allah ile barıştırınız. Onları Allah ile, Allah'ın diniyle, Allah'ın kitabıyla, Allah'ın elçisiyle tanıştırın. Kardeşlerinizin Allah ile aralarını ıslah edin, barıştırın. Çünkü Allah ile barışık olmayan insanların insanlarla barışık olmaları asla mümkün değildir. Allah'a karşı sorumluluklarının farkında olmayan insanların, insanlara karşı sorumluluklarının farkına varmaları asla mümkün değildir. Allah'ın hukukuna riayet etmeyen insanların başkalarının hukukuna riayet etmeleri düşünülemez. Eğer insanların, kardeşlerinizin arasını ıslah etmeyi

düşünüyorsanız, önce onların Allah ile aralarını ıslah edin. Eğer kardeşlerinizin birbirleriyle barışık olmalarını istiyorsanız, önce onların Allah ile barışık olmalarını sağlayın.

Bunun için de insanlara Allah'ın Kitabını ulaştırın. Allah'ın dinini ulaştırın. İnsanları dinleriyle, kitaplarıyla tanıştırın. Onları Allah'a, Allah'ın istediği gibi kullar yapmaya çalışın. Onların cennet yollarını açıp, cehennem yollarına barikatlar koymanın kavgası içine girin. Allah'ın dinine aboneler bulma, cennete üyeler yapma çabası içine girin. Eğer kardeşlerinizi böyle Allah'a kulluklarının şuurunda, Allah'la barışık kullar haline getirirseniz, kesinlikle bilesiniz ki kendi aralarında da barışık hale getirmiş olacaksınız.

Sorulan soruya binaen İslâm kardeşliği üzerinde inşallah biraz daha söz söyleyelim. Müslümanların kardeşliği arkadaşımızın dediği gibi gerçekten çok önemlidir. Maalesef bugün dünya müslümanları bu kardeşliklerinden habersiz bir hayat yaşamaktadırlar. Az evvel birkaç hadis okudum, bir hadis daha söyleyelim. Bakın Allah'ın Resûlü bu konuda şöyle buyuruyor:

"Ebu Hureyre (r.a) dan, demiştir ki: Rasûlullah Efendimiz şöyle buyurdu: "Birbirinize haset etmeyiniz. Birbirinizin aleyhinde fiyatları kızıştırarak necş yapmayın (alışverişte birbirinizi aldatmayınız) Birbirinize buğz etmeyiniz. Birbirinize sırt çevirip dargın durmayınız. Birbiri nizin pazarlığı bitmiş alışverişini bozmayınız. (Birbirinizin alışverişi üzerine alışveriş yapmayınız) Ey Allah'ın Kulları! Kardeş olunuz, müslüman müslümanın kardeşidir. O-na zulmetmez, sıkıntı anında onu kendi haline tek etmez. Ona yalan söyleyip aldatmaz. Onu küçük görmez. (Üç defa göksüne vurarak) Takva işte buradadır. Bir kimse müs-lüman kardeşine hor baktı mı işte şerrin bu kadarı ona ye-ter artar bile. Müslümanın her şeyi; canı, malı, ırzı müs-lümana haramdır.

(Buhâri, K. Edep 7/88)
(Müslim, K. Birr 4/1986)

Ebu Hureyre efendimizin rivâyet ettiği bu hadis İslâm kardeş-liğinin esaslarını anlatması bakımından çok önemli bir hadistir. Hu-curât sûresinin bu âyeti ve Resûlullah efendimizin bu hadisleri çerçevesinde İslâm kardeşliği konusunda şöyle bildiklerimi demeye çalı-şayım inşallah. Hadiste İslâm kardeşliği ve onu yok eden haset, kıskançlık, birbirine sırt çevirme, birbirlerini hakir görme gibi çeşitli afetlerden mü'minlerin sakındırıldıklarına şahit oluyoruz. Bunları şöyle maddeleştirelim inşallah:

1- Müslüman kardeşler arasında yasaklanan birinci konu hasettir. Haset kitabımızın son sûresinde de gündeme getirilerek müslü-manlar uyarılır:
"***Haset ettiği zaman hasidin şerrinden Allah'a sığınırım de."***

(Felak 5)

Müslümanlar kardeş olduklarına göre, bu kardeşlikleri gereği asla birbirlerine haset etmemelidirler. Haset nedir acaba? Rabbimiz kitabının en sonunda bizi onunla uyardığına göre, Rasûlullah efendimiz de hadislerinde ısrarla bizi ondan menettiğine göre acaba nedir haset? Onu bir tanıyalım önce.

Haset, dışımızdakinin taşıdığı sıfatların tümünün veya bir kısmının onda olmamasını, ondan alınmasını veya onda olmasını istemektir. İslâm adına, teslimiyet adına, din adına, kulluk adına, müslü-manlık adına takva ve teslimiyet adına onda olan şeylerin onda olma-masını istemek, yahut da günâh adına, isyan adına, ilhad adına onda olanların onda olmasını, onda devam etmesini istemektir. Yani Allah'ın sevdiği ne kadar güzel haslet varsa onların tümünün o kimseden alınmasını, Allah'ın sevmediği ne kadar kötü sıfat varsa onların da onda devamını istemektir haset. Evet karşımızdakinin sahip olduğu nimetlerin zail olmasını, telef olmasını istemektir haset.

Meselâ eğer karşımızdaki zenginse, Allah kendisine bolca mal mülk vermişse bunun ondan alınmasını istemek, veya eğer fakirse bu durumdan kurtulmamasını, sürekli onun fakr u zaruret içinde yaşamasını istemek. Tabi kardeşinde gördüğü bir nimetin ondan alınıp mahrum bırakılmasını istemekle birlikte o nimetin sadece kendisinin olmasını istemek de vardır. Bu gerçekten çok büyük bir hastalıktır ki bundan kurtulanların sayısı çok azdır. Zira insanlar genellikle herhangi bir hususta başkalarının kendisinden daha üstün bir konumda olmasını istemezler. Kendilerinin herkesten üstün olmasını isterler. Bakın Allah'ın Resûlü bir hadislerinde şöyle buyurur:

"Hasetten kaçının. Çünkü ateşin odunu yakıp bitirdiği gibi haset de amel defterinizdeki iyiliklerinizi yiyip bi-tirir."
(Ebu Dâvud, K. Edep 4/380

Yine kıskançlıkta C. Hakka hikmetsizlik izafesi söz konusudur. Bir mü'min kardeşine Allah tarafından verilenleri kıskanan kimse, kendisine verilmeyen şeylerin ona verilmesi sebebiyle Allah'ın hikmetsiz ve adâletsiz iş yaptığı ithamı vardır. O nimetleri hak etmeyen kimseye vermekle Allah'a cehalet iddiası yatmaktadır bunun altında ki kesinlikle haramdır bu.

Evet mü'min kardeşlerini kıskanan ve bu kıskançlığını gerek onlardaki güzel nimetlerin onlardan alınıp telef olmasını istemek biçiminde, gerekse onlardakilerin onlardan alınıp kendisine verilmesi şeklinde içinde taşıdığı bu kıskançlığı söz ve filleriyle ortaya koyan ve böylece kıskandığı kardeşine zarar veren kişi haram işlemektedir. Ama içinde müslüman kardeşine karşı böyle bir kıskançlık taşımakla birlikte, bu kıskançlığı yenmeyi becerememekle birlikte

bunu söz ve davranışlarıyla ortaya koymayan, yani bu içindeki kıskançlığın gereğini uygulamaya koymayan, yani kıskandığı kimseye herhangi bir za-rar vermeyen kimse ise günâhkar sayılmaz. Ama böyle bir müslüma-na düşen elbette kendisini bu kıskançlıktan kurtarabilmek için çaba sarf etmelidir. Allah ve Resûlünün sevmediği bu kötü huydan kurtulabilmek için kendisini sürekli hesaba çekmek zorundadır. Veya zaman zaman kıskandığı kişiye dua etmek sûretiyle, kıskandığı kişinin faziletlerini insanlar önünde zikrederek ona iyilik yapmaya çalışmalıdır.

Demin de kısmen ifade etmeye çalıştığım gibi haset (kıskançlık) yanında bir de gıpta vardır. Gıpta hasetten farklıdır. Onda karşısındakinin elindeki beğenilen İslâmî özelliklerin yok olmasını, telef ol-masını, onun elinden alınarak bunlardan mahrum bırakılmasını istemek yerine, bunlar onda kalsın, ama onun aynısının kendinde de ol-masını, aynısının kendisine de verilmesini temenni vardır.

2- Kardeşler olarak müslümanların dikkat etmeleri gereken ikinci konu; hadisin beyanıyla birbirlerine buğz etmemeleridir. Az evvel okuduğum hadislerinde birbirinize buğz etmeyin diyen Allah'ın Resûlü, bakıyoruz başka bir yerde de takvayı tarif ederken ***"Allah için sevmek ve Allah için buğz etmektir"*** diyor. Peki acaba bunu nasıl anlayacağız? Yani bir yerde birbirinize buğz etmeyin, mü'min mü'mine buğz etmez diyorken başka bir yerde de Allah için seven, Allah için buğz eden kişi muttakidir buyuruyor. Bu ikisini nasıl bağdaştıracağız? Veya meselâ yine aynı peygamber emr-i bil'marufu anlatırken kötülüğü elle, dile düzeltmeye çalıştıktan sonra beceremediğimiz zaman da kalple buğz etmemizi emrediyordu. Yani şimdi bütün bunları nasıl değerlendireceğiz?

Burada bu hadisteki birbirilerinize buğz etmeyin ve öteki hadislerde ki buğz edin ifadelerini şöyle anlamaya çalışıyoruz. Meselâ karşımızda kendisine buğz edilecek halini gördüğümüz bir müslüman var. Ona önce buğz etmeyeceğiz. Yani onda o kötülüğü gördüğümüz anda hemen buğz etmeye kalkışmayacağız. Önce onu elimizle dilimizle düzelteceğiz, düzeltmeye ve uyarmaya çalışacağız. Zira onu elle veya dille düzeltme imkânımız varken buğz edemeyiz. Bir müs-lüman olarak gidip onu düzeltmeye çalışırız. Ama o mü'mini elimizle veya dilimizle düzeltmeye çalıştığımız halde, elimizden geldiğince onu bu konuda uyardığımız halde eğer onu düzeltmeye güç yetiremezsek, düzelmeye yanaşmazsa işte o zaman buğz edeceğiz. İşte o zaman buğz etmeye hakkımız olacaktır. Meselâ bir arkadaşınız var. Kötü bir iş yapıyor, İslâm dışı bir münker icra ediyor. Onda İslâm dışı bir takım davranışlar gördüğünüz. Hemen o anda ona buğz edemezsiniz. Hemen o kötülüğü görür görmez ona buğz etmeniz caiz değildir. Önce onu elle ve dille düzeltmeye çalışmalısınız, ona o kötülüğü anlatıp bundan vaz geçirmek için elinizden ne geliyorsa yapmalısınız, ama buna

rağmen eğer o arkadaşınız düzelmezse, o zaman da onun şahsına değil, ancak o fiiline buğz edebilirsiniz.

Bir de yine peygamber efendimizin başka bir hadisinden öğreniyoruz ki müslüman kardeşimize kızmak yasaktır. Evet, karşımızdaki bir müslüman kardeşimize kızmayacağız, ama bu demek değildir ki karşımızdaki kardeşimizin her türlü İslâm dışı bozuk davranışlarını tasvip edeceğiz. Yani karşımızdakine kızmayacağız diye onun iyi kötü her davranışını sineye çekemeyiz. Çünkü müslümanlar sevilecektir ama bu onları tenkit etmeme mânâsına gelmez bu kızmamak. Seveceğiz ama düzelteceğiz onları. Seveceğiz ama uyaracağız onları. Se-veceğiz, kızmayacağız ama düzelteceğiz. Maalesef bugün müslüman müslümana buğz ediyor. Onu düzeltme imkânına sahip olduğu halde, bunu hiç denemeden hemen ilk işi ona buğz ediveriyor. Niye buğz ediyoruz da o kardeşimize? Niye uyarmadan buğz etmeye kalkıyoruz da? Belki bizi dinleyecektir. Belki elle ve dille onu düzeltebileceğiz. Hem o kişi bizim çok uzağımızda değil ki ona ulaşma veya onu düzeltme imkânımız olmasın. Yanımızda, yanı başımızda, aynı şehirde, aynı mahallede, aynı mektepte, aynı evde, aynı mescidde aynı saftadır onlar. O halde böyle durumlarda birbirlerimize buğz etmeyeceğiz. Buğz edilecek bir amelini görsek de onu düzeltme adına elimizden gelen her şeyi yapmadıkça asla buğz etmeyi düşünmeyeceğiz inşallah.

3- Kardeşler olarak müslümanlar asla birbirlerine sırt çevirip dargın hale gelmemelidirler. Resûlullah efendimizin beyanıyla; birbirimizle dübürleşmeyeceğiz. Dübür ense demektir, sırt demektir. O halde birbirinize sırt çevirip, birbirinizden ilgiyi alâkayı kesip, birbirinizden uzaklaşmayınız. Birbirinize dargın düşmeyiniz. Öyleyse mü'min mü'minin gıyabında laf söylemeyecek, gıyabında onun kuyusunu kaz-mayacak, aleyhinde olmayacak, gıybetleşmeyecek. Mü’min mü’mine dargın durmayacak, küs olmayacak. Birbirlerine asla sırt dönmeyecekler, birbirleriyle ilgiyi alâkayı kesmeyecekler. Çünkü Rasûlullah efendimizin başka hadislerinden de öğreniyoruz ki üç günden fazla bir müslümanın bir müslüman kardeşlerine küs durması caiz değildir. Bakın Buhâri’deki hadis şöyledir:

“Müslüman bir kimsenin müslüman kardeşine üç günden fazla dargın durarak birbirleriyle karşılaştıkları vakit bunun yüzünü bu tarafa, ötekininiz de yününü beri tarafa çevirmesi ve bu dargınlıklarını sürdürmeleri helâl değildir. Bu ikisinden en hayırlı olanı da selamı önce başlatandır.”
(Buhâri 7/90)

Evet birbirlerinizle de dübürleşmeyin diyor Allah’ın Resûlü. Ama bu, şu manada değildir tabii. Mü'minler birbirlerine arka vermeyecekler, birbirlerine sırt vermeyecekler birbirlerine destek olmayacaklar manasına değildir. Yaklaşacaklar, birbirlerini görecekler, bir a-raya gelecekler, birbirleriyle

yardımlaşarak kardeş olacaklar. Mü'min-ler birbirlerine yaklaştıkları zaman, birbirleriyle kardeşliklerinin farkına vardıkları zaman öyle güzel, öyle müthiş bir insicam hasıl olur ki, öyle büyük bir ünsiyet meydana gelir ki aralarında, artık bir daha onları ayırmak çok zor olur. Birbirlerini seven insanların ayrılmaları çok zor olur. Çünkü kişi sevdiğiyle beraber olmak ister. Sevgi rahmettir, ayrılık da azaptır sevenler için. Her firakta azap vardır. Bir manada her firakta bir feryat vardır.

Adem aleyhisselâm kucaklaştığı, bütünleştiği, tanışıp sevişip alıştığı cennetten ayrılınca acı acı feryat ediyordu. Cennetini kaybedip dünyaya inerken A’râf sûresi 23. âyetinde ifade edildiği gibi acı acı feryatlar ediyordu. Yine normal yatağında akıp giderken hiç ses çıkar-mayan sular da yatağını kaybedip aşağıya doğru düşmeye başlayınca acı acı şelale feryatları, ayrılık uğultuları çıkarmaktadır.

Yine ney yatağından, öz vatanından sazlıktan, sazendeden koparıldığı için ayrılık ateşiyle inlemektedir. Birbirine bitişikken hiç ses çıkarmayan bir kağıdı yırtarken, birbirinden ayırırken bile bir ses duyarsınız. Ayrılık feryadı. Yine birbirine bütünleşmiş olan maddenin en küçük parçası atomu sisteminden ayırıp parçaladığınız takdirde öyle müthiş bir feryatla gümbürder ki buna insanların ve çevresindekilerin dayanmaları mümkün değildir.

Evet birbirine bitişik olarak, bir bütün olarak yaşamaya alışmış her neyi birbirinden ayırırsanız mutlaka bir ayrılık acısı, bir firak feryadı duyarsınız. Birbirine bitişik iki cam bardağı birbirinden ayırırken bir ses duyarsınız. Ama bunlar zaten evvelden ayrı iseler hiç ses çıkarmazlar. İnsanlar da böyledir. Birbirleriyle kardeş olmuş birbirleriyle sevişip bütünleşmiş, kucaklaşıp kaynaşmış müslümanlar da birbirlerinden ayrılırlarken onlar da ayrılık feryadıyla feryad u figan ederler. Ama şu anda olduğu gibi zaten ayrılarsa, zaten birbirleriyle bütünleşip kardeş olamamışlarsa ayrılırlarken de acı duymayacaklardır. Meselâ şu anda tanışamadığımız niceleri gidiyor da hiç haberimiz bile olmu-yor.

Bir binanın birbirine kenetlenmiş tuğlalarını ayırmaya kalkarsanız müthiş bir yıkım meydana geleceği gibi mü’minler de böyle birbirlerine kenetlendikleri zaman, birbirlerinden haberdar olacak kadar birbirleriyle kucaklaşıp kaynaştıkları zaman onların ayrılmaları da zor olacaktır. O halde mü’minler birbirlerinden asla ayrı durmamalı, birbirlerine sırt çevirmemeli, birbirlerine dargın durmamalıdırlar.

4- Yine bu kardeşlik icabı müslümanlar birbirlerinin bitmiş ya da bitmek üzere olan pazarlıklarını bozmamalıdırlar. Birbirlerinin pazarlıklarının üzerine pazarlık yapmamalıdırlar. Hadiste anlatılan alış veriş bozma işi bir kaç şekilde

olur: Meselâ iki müslüman bir pazarlığa tutuşmuşlar, henüz pazarlıkları bitmeden bir üçüncü şahıs geliyor he-nüz alım satım bitmeden diyor ki kaça alıyor bu arkadaş bu malı? Ve-ya kaça satıyorsun bu malı bu arkadaşa? Diyor ki satıcı: Bin lira veriyor. Üçüncü şahıs diyor ki: Benden bu mala bin beş yüz lira! Bu caiz değildir. Bu, hadiste anlatıla alış verişi bozmaktır işte. İki müslümanın arasında devam eden ve henüz bitmemiş bir pazarlığın üzerine pazarlık yapmayın diyor Allah'ın Resûlü, bu caiz değildir diyor.

Bir böyle olur pazarlık bozma bir de bu alış verişi bozma işini satıcı yapabilir, Şöyle ki: Ortada bir mal var pazarlanıyor. İki müslü-man arasında bir pazarlık var. Bir üçüncü satıcı gelip alıcıya diyor ki: Kardeşim! bu malı kaça alıyorsun? İşte bin liraya. Adam diyor ki kardeşim bu malı bu adamdan almaktan vazgeç, aynı mal bende beş yüz lira daha aşağı! Gel benden al diyor. İşte bu da pazarlığı bozmadır ve bu da yasaktır.

Bir başka usul daha var ve çok yaygın. Açık artırmayla bir mal satılıyor. Bir alıcı diyor ki, benden beş yüz! öbürü diyor beş yüz elli! Bir başkası altı yüz, bir başkası sekiz yüz diyor ve satıcı sekiz yüze son adama vermek üzere, pazarlık bitmek üzereyken son anda bir adam çıkıyor: Benden sekiz yüz elli! diyor. Bu nedir şimdi? Acaba ha-diste anlatılan birbirinizin pazarlığını, alış verişini bozmayın emri içine girmez mi bu bozuş? Onu bilmiyorum.

Müslüman kardeşler olarak birbirinize karşı bunları yapmayın. Bu tür davranışlar asla müslümanlara yakışmaz. Bu tür kardeşliği zedeleyici şeylere tevessül etmeyin buyurduktan sonra Rasûlullah efendimiz şöyle buyuruyor:

Ey Allah'ın Kulları! Kardeş olunuz, müslüman, müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, sıkıntı anında onu kendi haline tek etmez. Ona yalan söyleyip aldatmaz. Onu küçük görmez. (Üç defa göksüne vurarak) Takva işte buradadır. Bir kimse müslüman kardeşine hor baktı mı işte şerrin bu kadarı ona yeter artar bile. Müslümanın her şeyi; canı, malı, ırzı müslümana haramdır.

İşte İslâm kardeşliğinin ölçülerini en güzel bir şekilde özetleyen bir peygamber uyarısı. Bakın buyuruyor ki Allah'ın Resûlü; ey Al-lah'ın kulları kardeş olun. Kardeşliğinizin farkına varın. İşte çare budur. Müslümanlar kardeş olunca, herkes birbirini kardeş bilince iş bitecektir. O zaman herkes şu benim olsun. Şu malı ben alayım, buna ben sahip olayım. Şu kelepir malı kaçırmayayım. Bunu benden başkası almasın demeyecektir artık. Çünkü müslüman müslümanın kardeşidir. Müslüman müslümanın kendisinden bir parçadır. Binaen aleyh o ucuz malı ha kendisi almış ha kardeşi almış pek fazla bir şey fark etmeyecektir. Hattâ her konuda kendisinden çok kardeşini düşünecek ve kardeşini tercih edecektir.

Evet mü'min mü'minin kardeşidir. Müslüman tarifinin damgası Allah Resûlünün dilinde net, açık bir şekilde müslüman tarifi budur. Müslüman müslümanın kardeşidir. Rasûlullah müslüman müslümanın kardeşidir buyurduktan sonra, işte bu kardeşliğin icabı şunlardır der. Yani bu kardeşliğin gereği olarak şunlar yapılmalıdır buyurur:

1: ***Ona zulmetmez,***

İslâm kardeşliğinin gereği olarak mü'min, mü'min kardeşine asla zulmetmemelidir. Müslüman, müslüman kardeşine asla zulmet-mez. Genel manada müslüman zulmetmez. Genel anlamda mü'minin zulümle uzaktan ve yakından asla bir ilgisi olmaz olamaz. Yani büyük zulüm dediğimiz şirk mü'minde asla bulunmaz. Mü'minin şirkle bir bağlantısı olmaz.

Ama şirk manasının dışında biliyoruz ki zulüm bir de adâletin zıddıdır. Adalet her şeyi yerli yerine koymak, her şeyi yerli yerinde kullanmak olduğuna göre onun zıddı olan zulüm de her şeyi yerli yerinde kullanmamaktır. Sözü, ameli, maddeyi, manayı, aklı, bilgiyi, a-zaları, kitabı sünneti yerli yerine koymak, yerli yerinde kullanma-mak-tır. Bu konuyu daha önceki bir hadisin şerhinde demeye çalışmıştım. Müslüman bu tür zulümler içinde olmamakla beraber müslüman kardeşlerine de zulmetmemelidir. Peki acaba müslümanın çevresin-deki müslüman kardeşlerine zulmünü nasıl anlayacağız?

Çevresindeki insanlara karşı yapılmaması gereken şeyleri yapmak, yapılması gerekenleri de yapmamak zulümdür. Müslüman çevresindeki müslüman kardeşlerine zulmetmekten şiddetle kaçınmalıdır. Meselâ müslüman müslümanın komşusu olabilir. Komşu olarak müslüman, müslüman kardeşine karşı Allah'ın üzerindeki hakkını icra etmediği zaman ona zulmediyor demektir. Düşünün ki komşusu namaz kılmıyor, İslâm'ı tanımıyor Allah'a Allah'ın istediği biçimde kulluk yapmıyor. Eğer beriki müslüman komşusu onun bu durumunu değiştirme adına, onu kulluğa teşvik adına ciddi bir çabanın içine girmiyor ve onun cehenneme gidişine göz yumuyorsa, ona zulmediyor demektir.

Müslüman müslümanın arkadaşı olabilir. Arkadaşının İslâm dı-şı hayatına göz yumarak onu uyarmayan ona karşı ciddi bir tavır koy-mayan arkadaşı ona zulmediyor demektir. Mü'min mü'minin amiri ola-bilir. Müdürü olabilir, patronu olabilir. Eğer bu durumda emri altındaki müslümanlardan hak istemiyorsa, onların hakkı icra etmelerine, Allah'a kul olmalarına yardımcı olmuyorsa, onların iyi birer müslüman olmalarını sağlamaya çalışmıyorsa, bu konuda onlara destek olmamak şöyle dursun bigane kalıyorsa, ilgisiz davranıyorsa onlara zulme-diyor demektir. Veya mü'min mahiyetindekilerin müslümanca bir hayatı icra etmelerine köstek olmaya çalışıyorsa hepten

zulmediyor demektir onlara. Hattâ gerektiği yerde işine aşına, kendisine zararı bile kabullenecek biçimde, kendisini feda edercesine onları müslüman-laştırma kavgası vermiyorsa onlara zulmediyor demektir.

Mü'min mü'minin talebesi hocası olabilir. Mü'min mü'minin müşterisi, satıcısı olabilir, temizlikçisi, işçisi olabilir, karısı kocası olabilir, ya da başka bir sosyal yakını olabilir. Kim olursa olsun ona Allah'ın istediği biçimde davranmayan kişi ona zulmediyor demektir. Meselâ çocuğunun İslâm dışı bir talebine yardımcı olan, ses çıkarmayan baba ona zulmediyor demektir. Karısı plaja gitmek isteyen koca onun bu arzusunu yerine getiriyorsa ona zulmediyor demektir. Babasının nefsini tatmin ve kendisini putlaştırma adına kendisinden istediklerini Allah'a rağmen kabullenen evlât babasına zulmediyor demektir.

Veya meselâ kendisini dinleyen müslümanlara onların muhtaç oldukları İslâm'ı anlatmayarak hikayelerle onları oyalayan hoca da çevresindekilere zulmediyor demektir. Veya zâlimin zulmü karşısında susan, zâlimin zulmünü kabullenip onu sineye çeken, onu susturma, onu değiştirme adına harekete geçmeyen mazlum da zâlimdir.

O halde müslüman asla müslüman kardeşine zulmetmez. Kendisi zulmetmediği gibi, bir başkasının kardeşine zulmetmesine de razı olmaz. Bakın Bakara sûresinde Rabbimiz bu hususu anlatırken şöyle buyurur:

Böylece zulmetmemiş ve de zulmü kabullenmemiş, haksızlığa uğramamış olursunuz."

(Bakara 279)

Evet mü'min başkalarına zulmetmeyecek, ama başkalarının zulmüne de rıza gösterip onu sineye çekmeyecektir. Yani mü'minler ne zulmederler, ne de zulme uğrarlar, ne başkalarına zulmederler ne de başkalarından gelebilecek bir zulmü sineye çekerler.

2: ***Sıkıntı anında onu kendi haline tek etmez.***

Müslüman kardeşlerine zulmetmediği gibi müslüman kardeşini de asla kendi haline tek etmez. Hele hele kardeşi yardıma muhtaç haldeyken, sıkıntılı bir haldeyken onun yardımına koşar ve onu asla kendi başına bırakmaz. Çünkü mü'minler, birbirleri için bir yapının taşları veya bir vücudun azaları gibidirler. Nasıl ki duvardaki taşlardan bir bölümü yıkılınca diğerleri; bana ne onlar yıkılırsa yıkılsın ben durduğum yerde dururum, ben olduğum yerde kalırım diyemezse, nasıl ki vücudun organlarından biri ağrırken diğer organlar bize ne o ağrısa da biz uyuruz diyemezse, aynen bunun gibi bir müslüman kardeşini de sıkıntı anında başka bir müslümanın kendi haline tek etmesi dü-şünülemez.

Çünkü müslüman kardeşinin çektiği o sıkıntı kendinin sıkın-tısıdır, o dert bizzat kendisinin derdidir. Çünkü müslüman kardeşi o-nun vücudunun bir azasından başka bir şey değildir. Her ne kadar coğrafi bir zaruretle en yakınımızdaki mü'min kardeşimizin derdine koşmak imkân dahilinde ise de en uzaktakinin derdiyle ilgilenmek de vazifemizdir. Bakın Allah Resûlü başka bir hadislerinde bu hususu anlatırken şöyle buyurur:

"Müslümanların dertleriyle ilgilenmeyenler onlardan değildir."

Dikkat ediyor musunuz yakın veya uzak hiç fark etmez, mü'-minlerin dertleriyle ilgilenmeyen, onların dertlerini kendi derdi bilmeyen, onların problemlerinin çözümü için kafa yorup sıkıntı çekmeyen, onların acılarını paylaşmayan, onların imdatlarına koşmayan, maddi manevi onların desteğinde olmayan kişi onlardan değildir diyor Allah'ın Resûlü. Filistin'deki, Eritre'deki, Moro'daki, Filipinler'deki, Afganistan'daki, Çeçenistan'daki bütün mü'minler buna dahildir.

Bakın Rabbimiz Kur'an-ı kerimde şöyle buyurur:
"Fakat din uğrunda yardım isterlerse, aranızda anlaşma olmayan topluluktan başkasına karşı onlara yardım etmeniz gerekir. Allah işlediklerinizi görür."
(Enfâl 72)

Allah'ın Resûlü de yine başka bir hadislerinde şöyle buyurur:

"İster zâlim isterse mazlum konumunda olsun kardeşine yardım et. Sahâbe-i kiram: Ey Allah'ın Resûlü, mazlumken ona yardımı anladık ama zâlimken ona nasıl yardım edeceğiz? diye sorunca Allah'ın Resûlü buyurdu ki: O zaman onu da zulmetmekten alıkoymak şeklinde"
(Buhâri 3/98)

Acaba bugün sıcak odalarda çayını, kahvesini, sigarasını yudumlarken izlediği bir video filminde dile getirilen müslüman kardeşlerinin derdi üzerinde bir kaç cümle bahsedivermek, öldürülen müslü-man kardeşlerinin yerde yatan cesetlerine, akan kanlarına, kırılan kol-larına bacaklarına bakarak vah, tuh, yazık oluyor bu insanlara, deyi-vermek veya Allah yardımcıları olsun diye yarım ağızla bir dua gönderivermek acaba o kardeşlerine ne kadar yaklaştırır müslümanı? Bunu yapan bir müslüman acaba o kardeşlerine karşı görevini yapmış sayılacak mı? Bu mu acaba onların derdiyle ilgilenmek? Bu mu acaba on-lara yaklaşmak? Bu mu acaba onları dertli halleriyle baş başa tek et-memek? Bu mu acaba onların yardımında olmak? Yani acaba Rasû-lullah efendimizin hadislerinde biz müslümanlardan istediği bu mu? Hadiste bizden istenen bu kadarcık mı? Bunu iyi bir düşünelim.

Acaba ne kadar yakınız onlara ne kadar uzağız? Allah için bunu bir düşünelim. Heyhat! bizler yanı başımızdakilere bile ay kadar, güneş kadar uzağız, değil ki bu saydığım yerlerdeki müslüman kardeşlerimize. Biz en yakınımızdaki komşularımıza bile ay kadar uzağız. Onların dertlerinden bile uzağız. Onların ihtiyaçlarından bile uzağız. Hattâ belki evimizin içindekilerden bile. Allah korusun, Allah yardımcımız olsun, Allah şuur versin inşallah başka diyecek bir şey bula-mıyorum.

3: ***Ona yalan söyleyip aldatmaz.***

Evet müslüman, müslüman kardeşine yalan da söylemez, söyleyemez. Kardeşine yalan söyleyerek onu aldatamaz bir müslü-man. Zira münâfık değildir o. Bu genel kaidedir. Ama bu onun bazen bazen yalan söylemeyeceği anlamına gelmez. Ama Müslüman kardeşine karşı yalan söyleyip onu aldatması, yalan söyleyerek bir müs-lümanın müslüman kardeşini aldatmaya çalışması aslında aklı selimin kabul edeceği bir davranış değildir. Zira insanın hayatta en zor kandıracağı varlık kendisidir. İnsanın Allah'ı kandırması zaten mümkün de-ğildir.

O halde insanın bizzat kendisi demek olan mü'min kardeşini aldatmaya çalışması eşyanı tabiatına aykırıdır. Zira biz hadisten biliyoruz ki mü'minler bir bütündür. Onlardan birinin diğerine yalan söyleyip kandırması aslında kendi kendini kandırmasıdır.

Az evvel ifade ettim mü'min mü'minin kendisinden bir parçadır. Binaen aleyh onun bir müslüman kardeşine yalan söyleyerek onu kandırmaya çalışması aslında kendi kendisini kandırmaya çalışmasıdır ki bu da asla mümkün değildir.

Yalan; herhangi bir vakıanın tersine bir beyandır. Yalan bir va-kıayı, karşılığında bir menfaat bekleyerek bir menfaat devşirme maksadıyla saptırmak, yanıltmaktır. İşte yalan bu amaçla söylenendir. Ama karşılığında hiç bir menfaat beklemeden yapılırsa o zaman bu mâlâyânidir, lüzumsuzluktur ki bunu zaten müslüman yapamaz.

Müslümanın kardeşini bir dünya menfaati adına yalan söyleyip aldatması hiç düşünülemez. Bir Âhiret menfaati adına yalan söyleyip aldatması da mümkün değildir. Zira bir âhiret menfaati adına ona söy-leyeceği yalan o menfaati siler süpürür.

4: ***Onu küçük görmez.***

Evet mü’min mü'mine hakaret etmez, mü’min mü’mine hor bakmaz' mü’min mü’mini küçük görmez. Bunun ilk ve en büyük sebebi onun iman taşımasıdır. Mü'min taşıdığı iman sebebiyle medh ü se-naya lâyıktır. Taşıdığı iman sebebiyle mü’min yeryüzünün en değerli, en şerefli ve en üstün varlığıdır. Mü'minlerin en alttaki olanı, en değersizi, imanı en az olanı, cennete en son girecek olanı dünyanın on misli daha kıymetlidir Allah katında. Zira sahih hadislerden öğreniyoruz ki Allah cennete en son girecek imanı en zayıf mü'mine dünyanın on misli bir makam verecektir cennette.

Bakın sûrenin bundan sonraki âyetinde Rabbimiz mü’minlerin küçük görülemeyeceğini, mü’minlerin birbirlerini değersiz görüp asla alay edemeyeceklerini anlatırken şöyle buyurmaktadır:

11. “Ey İnananlar! Bir topluluk bir diğerini alaya almasın, belki de onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da başka kadınları alaya almasınlar, belki de onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın; birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın; inandıktan sonra yoldan çıkmış olmak ne kötü bir addır. Tevbe etmeyenler, işte onlar zalimlerdir.”

Ey iman edenler! Sakın bir kavim bir kavmi alaya almasın! Sakın bir mü’min bir mü’minin izzet-i nefsiyle oynamasın. Birbirinizin kusurlarını, ayıplarını ortaya sererek birbirinizi küçük düşürmeyin. Birbirinizi tahkir ve tezyif etmeyin. Sakın birbirinizi küçük görmeyin. Ne biliyorsunuz? Belki de küçük görüp alaya aldıklarınız Allah katında sizden daha üstündürler. Kadınlar da başka kadınları alaya almasınlar. Umulur ki o alaya alınan, küçük düşürülenler Allah katında alaya alanlardan daha hayırlıdır. Öyleyse yapmayın bunu. Müslüman kardeşlerinizi küçük görüp alaya almayın. Bilir misiniz Allah yanında kimin daha hayırlı, kimin daha hayırsız olduğunu? Malımıza, mülkümüze, ilmimize, kavmimize, kabilemize, ırkımıza, sosyal, siyasal statümüze güvenip de diğer Müslüman kardeşlerimize alaylı bir tavırla konuşmamalıyız. Müslüman kardeşlerimize tepeden bakmayalım. Kendimizi onlardan üstün bir konumda görmeyelim. Ne biliyoruz? Belki de o alaya alıp küçük gördüklerimiz, kendilerine tepeden baktıklarımız Allah katında bizden daha hayırlı, daha üstün mü’minlerdir.

Dikkat ederseniz bu konuda önce Müslümanlar uyarıldıktan sonra ısrarla bir de kadınlar uyarılıyor. Allahu âlem bu ya bir te’kittir, ya da bu özelliğin çokça kadınlarda bulunması sebebiyle kadınlar bir daha uyarılmaktadır. Öyleyse Müslümanlar durumları, konumları, statüleri ne olursa olsun kesinlikle küçük görülmemeli, aşağılanmamalıdır. Ekonomik durumu şöyle olabilir, tahsil durumu böyle olabilir, elbisesi, işi, aşı, mesleği böyle olabilir. İki cümleyi bir araya getiremeyecek kadar eğitimsiz olabilir. Değil mi ki o bir müslümandır. Değil mi ki onun kalbinde zerre kadar imanı vardır. Bilelim ki onun Allah katındaki değeri, şu üstünde gezip dolaştığımız dünyanın on mislidir. O

Müslüman Allah katında şu dünyanın on katı daha değerlidir. Çünkü Rasulullah Efendimizin bir hadisinin beyanıyla, “yarın cennete en son girecek, imanı en zayıf Müslümanın cennetteki mükafatı, şu dünyanın on misli daha büyük bir makamdır.” Öyleyse onu küçük görmeye, onu aşağılamaya ve onunla alay etmeye hiçbir müslümanın hakkı yoktur.

Ey Müslümanlar! Sakın birbirlerinizi el-kol işaretleriyle, kaş-göz işaretleriyle, bıyık-burun işaretleriyle, dillerinizle eğlenceye, maskaraya almayınız. Dikkat ederseniz ifadede “enfüseküm” buyuruluyor. Ya-ni kendinizi, kendinizden olanları alaya almayın buyuruyor Rabbimiz. Öyleyse bir Müslümanın bir Müslüman kardeşini küçük görmesi, onu alaya alması aslında kendi kendini alaya alması, kendi kendini küçük düşürmesi anlamına gelir. Çünkü bir hadisin beyanıyla, “mü’minler bir bütünün parçaları, bir bedenin uzuvları gibidirler.” Kardeşimi kötülemem kendimi kötülemem demektir. Kardeşimi eğlenceye almam ken-dimi eğlenceye almam demektir. Çünkü peygamberim buyuruyor ki, o benden, benim bedenimden bir parçadır. Onun aleyhinde olmam demek, kendi uzvumun aleyhinde olmam demektir. Onu küçük görüp onunla alay etmem demek, kendi uzvumla alay etmem demektir. Bunu yapmayın diyor Rabbimiz.

Yine birbirinize kötü lâkaplar takmayın. Birbirinizi çağırırken kötü lâkaplarla çağırmayın. Hoşunuza gitmeyecek isimlerle, künyelerle birbirinize hitap etmeyin. Kardeşinizin gücüne gidecek, onun kalbini kıracak sıfatlarla hitap etmeyin. Özürlü kardeşlerinizi özrüyle çağırmayın. Topal Abdullah, sağır Hasan, kör Mûsâ, aksak Halil gibi lâkaplar, çok çirkin lâkaplardır. Bu o kardeşimizin hatası değildir. Bu, Rab-bimizin bir takdiridir.

Düşünsenize, imandan sonra fısk ne kadar kötü bir şeydir. İman ettikten, iman iddiasında bulunduktan sonra böyle kötü ahlâk sahibi olmak ne çirkin bir şeydir. İmandan sonra isyan, küfür, şirk, zu-lüm gerçekten çok fena bir şeydir. Müslüman olduğunuz halde nasıl bir Müslüman kardeşinizi, kendinizden olan birini, kendinizden bir parça olan kardeşinizi küçük görebilir, onunla alay edebilir, onun şerefiyle oynayabilir, ona hoşuna gitmeyecek lâkaplar takabilirsiniz? Na-sıl yapabilirsiniz bunu? Yakışır mı bu bir Müslümana? Doğrusu kim böyle bir şeyi yapar da tevbe etmez, bu kötü eyleminden vazgeç-mezse işte onlar zalimlerin ta kendileridir. Bu yaptıklarınızın sonucunda bir belâyla, bir azapla, bir cehennemle karşı karşıya kalırsanız sizi kim kurtarabilir? Yapmayın böyle şeyleri. Rabbimiz, “bu ahlâkî kurallar Rabbinize aittir, bırakın kendi hevâ ve heveslerinizi de Allah için bir hayat yaşayın,” diyor.

Binaenaleyh müslüman gücü yettiğince Allah’a kulluğa âmâde olmalıdır. Bütün gücüyle Allah’a kulluk yapabilmek için gayret etmelidir. Müslüman’ın bu gayretindeki eksiklikler, kusurlar onun hor görülmesine sebep değildir. Onun

içindir ki kusurlu da olsa, günâhkar da müslümanlar onun gıybetini yapamazlar. Kulluk noktasındaki eksiklikleri hususunda bile mü'minin, bir mü'min kardeşinde gördüğü eksiklikten ötürü ona hakaret edip, hakir görmemesinin bir sebebi de ondaki eksiklik temelde kendi eksikliği oluşudur. Onda gördüğü günâhların temelde kendi günâhları olmasındandır. Zira Mü'minler bir bütündür bir vücutturlar. Onda, yani kendisinde kendi bünyesinde gördüğü bir eksiklikten ötürü onu hakir görmek yerine, onun aleyhinde konuşmak, onu küçük düşürmek yerine hemen onu düzeltmesi gerekir. Çünkü hiç bir insan kendi elinde, kendi ayağında, kendi azalarından birinde gördüğü bir rahatsızlığın, bir eksikliğin aleyhinde olmak veya onu kendi haline tek etmek yerine, onun tedavisi için say eder.

Evet müslüman müslümanın kardeşi olduğundan ve bu kar- deşlik maddi planda tasavvuru mümkün bütün yakınlıklardan daha üstün olduğundan ne zulmeder, ne aldatır, ne buğz eder, ne de sırt döner ona. Bütün bunlar düşünülemez birbirleri arasında. Bu tavırları takınacak yerde en fazla hayırda birbirleriyle yarışabilirler ve neticede bilirler ki üstünlük ancak takva iledir.

¬±

12. "Ey inananlar! Zannın çoğundan sakının, zira zannın bir kısmı günâhtır. Birbirinizin suçunu araştırmayın; kimse kimseyi çekiştirmesin; hangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır? Ondan tiksinirsiniz; Allah'tan sakının, şüphesiz Allah tevbeleri daima kabul edendir, acıyandır."

Ey iman edenler, zannın pek çoğundan da sakının! Ya da zan-dan çokça sakının. Zan beslemekten ve de zanla amel etmekten uzak durun. Zanla konuşmayın, zanla yürümeyin, zanla hareket etmeyin, karar vermeyin. Zan, ihtimale dayanan bir şeydir. Öyle olmaya da, böyle olmaya da ihtimali olan, kesinlik ifade etmeyen şeydir.

Öyleyse ey müslümanlar, kesinkes bilmediğiniz bir şey hakkında konuşmayın. Kesin bilmediğiniz bir konuda hüküm vermeyin. Hattâ gözünüzle gördüğünüz, kulaklarınızla işittiğiniz bir şey hakkında bile o anda gözünüz, kulağınız sağlıklıysa, kalbiniz sağlıklıysa, iyice anlamış ve değerlendirebilmişseniz ancak ondan sonra konuşun, on-dan sonra karar verin. İyice bilip anlamadan, olur olmaz kimselerden duyduğunuz şeylerle, aldığınız haberlerle, yorumlarla bir insanı, bir toplumu, bir hadiseyi değerlendirmeye kalkışmayın. Çünkü bilesiniz ki zannın bazısı günâhtır. Yanlış değerlendirmeden, yanlış karar vermeden sakının. Zannın bir kısmı toplumsal barışı, ailevî huzuru, Müslümanlar arasındaki kardeşliği öldürür.

Ayrıca tecessüs de etmeyin. 'Tecessüs', cess fiilinden türemiştir. 'Cess' aslında, hastalığı veya sağlığı anlamak için nabız yokla-maktır ki, el ile dokunmak ve haber araştırmak anlamlarına gelir. 'Te-cessüs' ise, dikkat ve

gayretle araştırmak demektir. Tecessüs', bir şe-yin içyüzünü araştırmak, gizli tarafını ve kusurunu aramak şeklinde olumsuz bir anlama sahiptir. İnsanların birbirlerinin gizli durumlarını, ayıplarını ve kusurlarını araştırıp ortaya dökmeleri 'tecessüs' kavramı ile ifâde edilmiştir. İnsanlar hata edebilirler, kusurları olabilir, hattâ gü-nah bile işleyebilirler. Hiç kimse melek olmadığına göre, hatasız ve kusursuz insan olmaz. Ancak, müslümana, toplum arasında hataların veya günâhların gizlenmesi, saklanması tavsiye edilmiştir. Açıktan açığa işlenilen bir günâh, nehy-i ani'l-münker faâliyeti ile ortadan kaldırılmaya çalışılır. Müslümanın gizli gizli işlediği, ancak kimseye zarar vermeyen bir suçu (günâhı) araştırılmaz. Kimileri kendi noksanını, gü-nahını veya hatasını ayıp sayar. Bu kendine âit ayıbın ortaya konulmasından hoşlanmaz. İslâm da gizli suçların, ayıpların, kişiye âit eksik hallerin, gizli sırların araştırılmasını, ortaya dökülmesini helâl gör-mez.

Allah (c.c) mü'minler arasında her türlü hayâsızlığın, çirkin iş-lerin yayılmasını isteyenleri, yani bunu yapanları dünya ve âhirette acıklı bir azapla tehdit ediyor (Nûr,19). İnsanlara âit günâhların, kusurların veya hataların araştırılıp ortalığa yayılması, şüphesiz ki çirkin işlerin yayılmasını istemektir, buna sebep olmaktır. Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyuruyor: *"Müslümanların gizli hallerinin (ayıplarının) peşine düşerseniz, onları ifsat edersiniz (fesâda uğratırsınız)."*

(Ebû Dâvud, Edep, 4888, Riyâzu's-Sâlihîn, 622)

"Kim bir ayıp görür ve onu örterse, diri diri gömülmüş bir kız çocuğunu diriltmiş gibi olur."

(Ebû Dâvud, Edep, 4891)

Yine, bir başka hadiste buyuruluyor ki: *"Zandan kaçının, çün-kü zan sözlerin en yalanıdır. Tecessüste bulunmayın, birbirinizin içyü-zünü araştırmayın, birbirinizin sözlerine (kötü niyetle) kulak kabartma-yın. Birbirinize haset etmeyin, birbirinize buğz etmeyin, birbirinize sırtınızı dönmeyin. Allah'ın emrettiği gibi kardeş olunuz. Müslüman müs-lümanın kardeşidir; ona zulmetmez, onu yalnız bırakmaz, ona haka-ret etmez. Takvâ buradadır, takvâ buradadır"* diyerek göğsünü işaret etti

(Buhârî; Müslim; Riyâzu's-Sâlihîn, 622)

"Bir kul dünyada bir kulun (ayıbını) örterse, Kıyâmet günü de Allah onun ayıbını örter."

(Müslim, Birr 21, no: 2590)

Müslümanların kendilerine âit, hiçbir zaman tecâvüz edilme-mesi gereken hakları, haysiyet ve şerefleri vardır. Bunları korumak di-ğer müslümanların görevidir. Gizli hallerin araştırılmaması, müslü-manların diğerleri üzerinde bir

hakkıdır. İnsan onuruna yakışan da onu şereflendirmek, toplum içinde rezil ve rencide etmemektir.

"Kim hürmeti düşecek, şerefinden noksanlık olacak bir yerde müslümana yardımcı olmaz, onu yalnız bırakırsa Allah da yardımını istediği yerde onu yalnız bırakır. Kim şerefinden kaybedeceği, saygı-sının azalacağı bir yerde müslümana yardımcı olursa, yardımını istediği yerde Allah ona yardımcı olur"

(Ebu Davûd, Edep, 41)

Bir adam İbn Mes'ud'a gelerek falancanın sakalından rakı damlıyor" dedi. İbn Mes'ûd ise ona şu şekilde cevap verdi: "Biz teces-süs etmekten nehy olunduk. Ancak açığa vurduğu zaman, onu yakalayabiliriz." Mücâhit de, Birbirinizin kusurunu araştırmayın" âyetinden maksat "açığa çıkanı alın, gizli kalanı bırakın, demektir" diye bu hususta açıklamada bulunmuştur. Bu hadislerden de anlaşıldığı gibi insanın hiç bir şekilde çiğnenemeyecek ve dokunulamayacak olan şe-refi, haysiyeti, hak ve hürriyetleri vardır. Bunlardan biri de, gizli husus-ların araştırılmamasıdır. İslâm dini, bu şekilde fevkalâde mükemmel bir tarzda fertlerin haklarına riâyet etmeyi emretmiştir. İslâm'da insa-na, insan olma onuruna yakışır bir şekilde davranma emredilirken, o-nun hiç bir şekilde taciz edilmesine izin verilmemiştir.

Kimsede suç aramayın. Kimsede ayıp, kusur aramayın. "İnsanlar ne iş yapıyorlar? Hangi günâhları işliyorlar?" diye arkalarından casusluk yapmayın. Müslümanların gizli sırlarının peşine düşmeyin. Müslümanların avretlerini açma, Müslümanların gizli çamaşırlarını or-taya dökme gayreti içine girmeyin. Kendinize muhbirlik görevi biçmeyin. Müslüman kardeşlerinizin ayıplarını, günâhlarını örtmeden yana olun, açmadan yana değil. Eğer onu uyaracak bir durumdaysanız uyarın. Günâhı açıktan işliyorsa engelleyin. Ama günâh gizlide işleniyorsa, açığa vurarak o kardeşinizi daha çok dinden uzaklaştırmayın. Allah'ın örttüğünü, Allah'ın kapattığını siz açmadan yana, deşifre etmeden yana olmayın. Günâhlar toplum arasında yayılmasın. Toplumda kötülüklerin yayılmasına sebep olmayın. Duymayanlara da duyurmayın. Allah'ın Resûlü çoğu zaman "Allah'ın kapattığı gizli günâhlarınızı bana getirmeyin," buyuruyordu.

Rabbimizin bu âyeti gereği casusluk yapmayacağız. Müslümanların esrarına muttalî olmaya çalışmayacağız. İzni olmadan bir müslümanın cebini, evini, eşyalarını araştırmayacağız. Bir müslüma-nın evinde ne olup bitiyor diye penceresinin altından dinlemeyeceğiz. Kapısının anahtar deliğinden içeriyi gözetlemeyeceğiz. Bir müslüma-nın tenhada işlediği bir günâhına muttalî olmuşsak onu uyarmaya hakkımız vardır, ama onu insanların içinde anlatarak onu rezil rüsva etmeye hakkımız yoktur. Onu örtüp örtbas etmeye çalışacağız.

Allah'ın Resûlü bir hadislerinde bu konunun ciddiyetine dikkat çekerek şöyle buyurur:

"Ey mü'minler, sakın sizden biriniz bir kardeşinin avretini açmaya kalkışmasın. Bir kardeşinin tenhada işlediği bir ayıbını insanların arasında ortaya dökmesin. Eğer böyle yapmaya kalkışırsanız Allah da sizin avretlerinizi açığa çıkarıverir. Evinizin göbeğinde işlediğiniz en mahrem sırlarınızı bile âleme teşhir ediverir."
(Ebû Dâvud, Edeb, hadis no: 4884, Tirmizî, Birr 85)

Yine sakın ha sakın bazınız bazınızın gıybetini yapmasın. Duyduğu zaman kardeşinin hoşuna gitmeyecek bir lafı onun gıyabında söylemesin. Söyleyecekse münasip bir dille onun yüzüne söylesin. Sizden biriniz ölü kardeşinin etini yemek ister mi? Bak iğrendiniz, tiksindiniz değil mi? Hoşlanmadınız değil mi böyle bir şeyden? İşte ey iman edenler, sizden biriniz bir kardeşinin gıybetini yaparsa bilsin ki o kardeşinin ölü etini yiyor demektir. Allah'tan ittikâ edin. Allah'ın bu ya-salarına göre hareket edin. Hayatınızı Allah için yaşayın. Bilesiniz ki Allah Tevvâp'tır, Allah tevbeleri, dönüşleri kabul edendir ve sonsuz merhamet sahibidir. Allah'ın Rahmetine uygun, merhametli, Müslü-manca bir hayatımız, bir tavrımız olmalıdır. Müslüman kardeşlerimizi üzücü bir tavır içine girmeyeceğiz. Ama birileri de ısrarla Müslümanları saptırıyor, haince Müslümanları yanlışa götürüyor, bu işi de açıkça yapıyorsa biz de açıktan açığa onu bu işten men edeceğiz, biz de açıktan açığa o konuda konuşacağız.

Gıybet gerçekten bizim toplumun en büyük belâlarından birisidir. İş yapmayan, cihad etmeyen, durağan, kokuşkan toplumların işi-dir gıybet. Kitap-sünnet tanımayan, konuşacak hayrı, hayır bilgisi olmayan insanların sermayesidir gıybet. Atarlar birini ortaya ve onun etini yerler. Böylece Müslümanların birbirlerine karşı zerre kadar güvenleri, sevgileri, dayanışmaları kalmaz. Birbirlerini yiyip bitirirler. Allah'ın Resûlü, gıybet hakkında "toplumu tıraş eden bir özelliktir," buyurur.

Bir kardeşimiz hakkında söyleyeceklerimizi onun yüzüne söyleyelim. Arkasından asla konuşmayalım. Bir arkadaşımız yanımızda olmayan bir kardeşimiz hakkında bir şeyler söylemeye başlayınca, hemen "dur arkadaş," diyelim. "Dur, niye anlatıyorsun bunları bana. O arkadaş şu anda burada yok. Onun namusu şu anda bana aittir. Ben onun namusunu korumak zorundayım. Senin namusunu da korumak zorundayım. Şu anda senin yerinde o arkadaş olsaydı, o senin gıyabında konuşmaya başlasaydı, vallahi bu konuda senin namusunu da aynı şekilde gıyabında korur, onu konuşturmazdım. Eğer gerçekten samimiysen, gerçekten o arkadaş hakkında iyi şeyler düşünüyorsan, buyur gidip onun yüzüne söyleyelim bunları. Madem ki o arkadaş böyledir,

madem ki bu söylediklerin o arkadaşta mevcuttur, o zaman gidip niye uyarmıyoruz onu? Eğer bu dediklerin doğruysa o arkadaşımız cehenneme doğru gidiyor. Niye cehenneme gidişine engel ol-muyoruz onun? Uzakta değil ki… İşte aynı şehirde, aynı mektepte, aynı mahallede oturuyoruz. Gidip bunları kendisine duyuralım da o arkadaş ta cennet yoluna girsin.”

Gıyabında kardeşlerimizin müdafaasını yapalım ki, o da gıyabımızda bizim namusumuzu korusun. Biz gıyabında müslüman kardeşlerimizin hukukunu koruyalım ki, yarın Rabbimiz de bizi korusun inşallah.

Âyet, mü'minlere üç önemli düşük davranıştan uzak kalmala-rını emrediyor: Zan, tecessüs ve gıybet. Her üçü de İslâm toplumunun diriliğine, birliğine, güvenine ve kardeşliğine zarar veren şeylerdir. İslâm bir cemaat dinidir. Cemaatin bütün fertleri diğer kardeşlerinin haklarını korudukları gibi, birbirlerinin iyi durumunu isterler, kötü duruma düşmelerini istemezler. Onlara âit şeref, iffet, nâmus, haysiyet gibi değerleri kendi haysiyetleri kadar korurlar. Onların sakladığı, duyulmasını istemedikleri gizli hallerini, ayıp ve kusurlarını araştırıp diğer insanlara yaymazlar. Onları toplum içinde küçük düşürmezler. Halk arasında kötü tanınmaları için uğraşmazlar. hattâ onların bu gibi kusurlarını gizlemeye çalışırlar. Çünkü böylelikle hem çirkin şeyler insanlar arasında yayılmaz, hem de mü'min bir insan diğerinin arasında değerini kaybetmez.

13. “Ey İnsanlar! Doğrusu Biz sizleri bir erkekle bir dişiden yarattık. Sizi milletler ve kabileler haline koyduk ki birbirinizi kolayca tanıyasınız. Şüphesiz, Allah katında en değerliniz, O’na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Allah bilendir, haberdardır.”

Bu âyete gelinceye kadar hep “ey Müslümanlar,” diye hitap eden Rabbimiz burada da “ey insanlar,” diye sesleniyor. Çünkü sûrede buraya kadar olanlar sadece mü’minleri ilgilendiriyordu. Ama burası sadece mü’minleri değil, müminiyle, kâfiriyle, Yahudisi ve Hristi-yanıyla tüm insanlığı ilgilendiriyor. Tüm insan cinsine sesleniyor Rab-bimiz burada. Hitabın muhatabı işte böylece değiştiği için, Rabbimiz “ey insanlar” diye seslenmektedir.

Ey insanlar, muhakkak ki Biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık. Adem ve Havva’dan yarattık. İşte hitap bunun için böyle olmuştur. Yeryüzünde dinlisiyle, dinsiziyle, Yahudisiyle, Hristiyanıyla herkese sesleniyor. Hepiniz bir ailenin üyelerisiniz. Hepinizin babası ve anası birdir. Hepiniz babanız ve ananızın birliğinde birleşiyorsunuz. Hepiniz akrabasınız. Hepiniz kan bağıyla birbirinize bağlısınız. Sizin hepinizi bir tek babadan ve bir tek anadan yarattık. Sizi birbirinizle daha kolay tanışasınız, birbirinizle daha güzel bir hayat yaşayasınız diye kabilelere, halklara, şubelere ayırdık, bu şekilde yarattık.

Ama böyle kabileler, kavimler, toplumlar halinde olmanız, kiminizin beyaz, kiminizin siyah olması, kiminizin kırmızı yüzlü, kiminizin sarı tenli olması, kiminizin filân aileden, kiminizin falan milletten olması, kiminizin şu dili, kiminizin bu dili konuşmanız birbirinize üstünlük kurmanız için değildir. Birbirinize hava atmanız, övünmeniz, üstünlük taslamanız için değildir. Bilin ki üstünlüğünüz takvanızladır. Allah katında en üstününüz, en muttakî olanınızdır. Allah katında üstünlüğün kriteri takvadır. Allah için en güzel hayat yaşayanınız, Allah'ın emirlerine en çok teslim olanınız, Allah'la yol bulanınız, yolunu Allah'a soranınız, Kitap ve Sünnet istikâmetinde bir hayat yaşayanınızdır.

Değilse ne beyazların siyahlara, ne sarıların beyazlara bir üstünlüğü, bir ruçhaniyeti vardır. Ne şu dili konuşanların bu dili konuşanlara, ne şu ırka mensup olanların bu ırktan gelenlere bir üstünlüğü, ne filan aileden dünyaya gelenlerin falan aileden doğanlara bir üstünlüğü vardır. Allah yanında üstünlük takvayladır, imanladır, teslimiyetledir, Müslümanlıkladır. Takvaca en üstün olan, Allah'a Allah'ın istediği kulluk konusunda en önde olan, Allah'ın kitabını ve Resûlünün sünnetini en iyi tanıyıp ittiba konusunda öne geçenler üstündür. Yine unutmayın ki her şeyi bilen de, her şeyden haberdar olan da Allah'tır. Kimin muttakî kimin değil olduğunu, kimin üstün kimin değil olduğunu en iyi bilen Allah'tır.

Rasûlullah efendimizin son dönemlerinde inen bir sûredir bu sûre. Tabii bu arada Müslümanlar çoğalmaya başlamışlardı. Yeni ye-ni ülkelerden yeni yeni kabileler, yeni yeni toplumlar Müslüman oluyordu. İşte onlardan bir örnek:

14. "Ey Muhammed! Bedeviler: "İnandık" dediler, de ki: "İnanmadınız ama İslâm olduk deyin; inanç henüz gönüllerinize yerleşmedi; eğer Allah'a ve peygamberine itaat ederseniz, işlediklerinizden bir şey eksilmez; doğrusu Allah bağışlar, merhamet eder."

Bedeviler yeni Müslüman oldular ve gelip Rasûlullah efendimize: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz iman ettik," dediler. Allah da elçisine dedirtti ki: "Peygamberim, söyle onlara ki daha siz iman etmediniz. Daha sizin kalplerinize iman yerleşmedi. Artık biz teslim olduk. Biz peygambere geldik, ona arz-ı teslimiyetimizi bildirdik, Müslüman bir devlete Müslüman bir tebaa olmak için geldik, Müslüman bir tebaa olduk deyiniz. Daha kalplerinize iman yerleşmedi."

Demek ki insan ilk önce teslim oluyor. Geliyor İslâm toplumuna teslimiyetini bildiriyor. Ben Müslüman oldum diyerek İslâm devletine arz-ı teslimiyette bulunuyor. Artık ona Müslümanca bir muamele yapılacaktır, o da Müslümanların kardeşidir. Ondan sonra yavaş yavaş İslâm'ı tanıyacak, yavaş yavaş kalbine iman yerleşecek. Allah'ın âyetlerini tanıyacak, kalbine âyetler yerleşecek. Rasûlullah'ın örnek hayatını tanıyacak, kalbine Rasûlullah'ın

sevgisi, ona teslimiyet yerleşecek ve bu iman yücelecek, yücelecek, olgunlaşacak.

İşte anlayabildiğimiz kadarıyla bu âyette anlatılan budur. Medine'de Rasulullah ve beraberindeki Müslümanlar devletlerini kurup güçlerini ortaya koyunca, çevredeki bedevi kabileler gelip İslâm devletine teslim oluyorlar. "Biz teslim olduk, biz sizin gücünüzü kabul ettik," diyorlar. Allah da buyuruyor ki, "siz teslim olduk," deyin. Sizin kalplerinize henüz iman girmemiştir." Bu âyeti iman-İslâm ayırımı şeklinde anlayanlar da olmuştur. Siz müslüman oldunuz, ama henüz mü'-min olmadınız şeklinde anlayanlar olmuştur. Bunun üzerine mü'minle müslim ayrı mıdır, Müslüman mü'min midir, değil midir, tartışmaları başlamıştır.

Artık ey teslim olanlar, ey iman edenler, eğer Allah ve Resûlüne itaat ederseniz bundan sonraki hayatınızda kesinlikle bilesiniz ki Allah sizin amellerinizden hiçbir şeyi eksiltmeyecektir. Amellerinizden hiçbir şey zayi olmayacaktır. Bilesiniz ki Allah Gafûr'dur, Rahîm'dir.

15. "İnananlar, ancak Allah'a ve peygamberine inanmış, sonra şüpheye düşmemiş; Allah uğrunda mallarıyla, canlarıyla cihad etmiş olanlardır. İşte onlar doğru olanlardır."

O mü'minler ki artık teslim olmuşlar, imana, takvaya doğru yücelmişlerdir. İşte onlar Allah ve Resûlü'ne iman etmişlerdir. İmanlarında asla bir şüpheye düşmediler ve mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda savaştılar. İşte gerçek sadıklar bunlardır. İşte iman ve teslimiyet iddialarında sadakat sahipleri bunlardır. Teslimiyet iddialarını söz planında bırakmayıp bu uğurda mallarını ve canlarını ortaya koyarak sadık olduklarını, samimi olduklarını ortaya koyanlar bunlardır.

Sanki bu âyetler o teslimiyet, Müslümanlık iddiasında bulunan kimselere diyor ki, "size bakacağız. Bakacağız ve ne yapacağınızı gö-receğiz. Bu iddianızdaki sadakatinize, gerçekten iman edip etmediğinize bakacağız. Bu iddianızı mallarınız ve canlarınızla doğrulayacak mısınız? Gerçekten inandığınız, teslim olduğunuz Allah yolunda cihad ederek, Allah ve Resûlü'ne imanlarınızda bir şüpheye düşmeden sabit mi kalacaksınız, yoksa döneklik mi yapacaksınız? Eğer bu imanlarınızda, bu iddialarınızda sadık kalır, Allah ve Resûlü'ne itaat ederek bir hayat yaşarsanız o zaman sizler sadıklarsınız, imanlarınızda doğrularsınız, gerçek Müslümanlarsınız. Artık biz de iman ettik diyebileceksiniz. Biz de Müslüman olduk diyebileceksiniz.

16. "Ey Muhammed! De ki: "Dininizi Allah'a mı öğretiyorsunuz? Oysa Allah göklerde olanları da yerde olanları da bilir, Allah her şeyi bilendir."

De ki, siz dininizi Allah'a mı öğretiyorsunuz? Dininizi Allah'a mı haber veriyorsunuz? Halbuki göklerde ve yerde olan her şeyi bilen Allah'tır.

Arabîler, "biz iman ettik, biz mü'min olduk," dediler. Rabbimiz de buyurdu ki, "yok öyle demeyin, biz teslim olduk," deyin. Sonra onlara gerçek imanın ne olduğunu anlattı. İmanın gereklerini ortaya koy-du. Allah ve Resûlü'ne iman etmelisiniz, bu imanlarınızda hiçbir şüpheye düşmeyeceksiniz, Allah yolunda mallarınız ve canlarınızla cihad edeceksiniz, dedi. İşte iman iddiasının ispatı budur, buyurdu. Bu imanın gereklerini yerine getirdikten sonra hiçbir kimsenin amelini boşa götürmeyeceğini haber verdi. İşte iman iddiasında sadıklar bunlardır, dedi. Elbette bu işin kararını bilen Allah'tır. Sonunda ne olacağını bilen Allah'tır. Kimin ne dediğini, hangi niyetle dediğini, dediği konuda sonunda nasıl davranacağını en iyi bilen Allah'tır. Yani siz Allah'a bilmediği bir şeyi mi öğretiyorsunuz? Allah'a, Allah'ın haberdar olmadığı dininizi mi öğretiyorsunuz? Allah karşısında bir değer yargısı mı ortaya koymaya çalışıyorsunuz? Ne dediğinizi, nasıl bir teslimiyet iddiasında bulunduğunuzu Allah bilmiyor mu sanki? Allah sizin kalplerinizden geçirdiğiniz niyetlerinizi bilmiyor mu? diyerek Rabbimiz bir uyarıda bulunuyor. Halbuki göklerde ve yerde olanların tümünü bilen O'dur.

17. "Ey Muhammed! Müslüman oldular diye seni minnet altında bırakmak isterler; de ki: "Müslüman olmanızla beni minnet altında tutmayın, hayır; eğer doğru kimselerseniz, sizi imana eriştirmekle Allah sizi minnet altında bırakır."

Allah en iyisini bilir, bu Müslümanlık iddiasında bulunanlardan kimileri Rasûlullah Efendimize Müslümanlıklarıyla, imanları ve teslimiyetleriyle övündüler. Dediler ki, "ey Muhammed, dua et ki bizler müs-lüman olduk. Dua et ki bizler senin getirdiğin dine sahip çıktık. Eğer bizler Müslüman olmasaydık, sana yardım etmeseydik, sana destek olmasaydık senin işin gerçekten çok zordu, sen perişandın. Eğer bizler müslüman olarak bu dine sahip çıkmasaydık bu din asla bu topraklarda maya tutmazdı. Bizler bu dine destek olmasaydık, bu din hüsn ü kabul görmezdi," gibi laflarla insanlardan kimileri peygamberi minnet altına almaya, onu borçlu çıkarmaya, ya da Müslümanlıklarını peygamberin başına kakmaya çalıştı. İşte bunun üzerine, Rabbimiz bu âyetini inzal buyurdu.

Şu anda da kimi Müslümanların dedikleri gibi, "Allah, peygamber, Allah'ın dini bize muhtaçtır," dediler. "Biz Türkler Müslüman olup bu dine sahip çıkmasaydık, bu dini yaymak için dört kıtada at koşturmasaydık… Ya da eğer bizler paramızla, mallarımızla Allah'ın dinine yardım etmeseydik şimdiye kadar bu din yaşayamazdı. Bizler canımızı ortaya koymasaydık, bizler bu din uğrunda cihadlara koşmasaydık, bu dinin müdafaası adına yazıp çizmeseydik, bizler on beş-yirmi sefer haccetmeseydik, oruç tutmasaydık bu din yok olup giderdi," diyerek Müslümanlıklarını başa kakarcasına acayip bir hale geliyorlar.

İşte zaman zaman görüyoruz. Adam Ramazanda bir oruç tutuyor. Akşama doğru bakıyorsunuz çalımından, nazından adamın yanına bile varılmıyor. Yaptığı bir kulluğun karşılığında değişik tavırlara bürünüyor. Allah'ı minnet altına sokmaya, Allah'a baş kakıntısı yapmaya ça-lışıyorl.

Ne oluyor be zavallı insan? Aklını başına alsana? Belli bir süre Allah için aç kaldım diye Allah'ı minnet altına sokmaya, borçlu çıkarmaya mı çalışıyorsun? Kimsin sen? Nesin sen? Kim yarattı seni? Kim verdi o yediklerini? Yapma bunu. Unutma ki Allah'ın senin ne namazına, ne orucuna, ne cihadına, ne zekâtına ihtiyacı yoktur. Unutma ki verdiğin parayla üç beş insanı doyurdun diye ne kendini, ne de tüm dünyayı doyuran sen değilsin. Seni de, tüm dünyayı de doyuran Allah'tır. Ne Allah'a, ne peygambere, ne de öteki kullara baş kakıntısı yapmaya hakkın yoktur.

İşte biz kullarının bu tür hastalıklarını düzeltmek için Rabbimiz bakın şöyle buyuruyor: "Peygamberim, onlar Müslümanlıklarını sana baş kakıncı yapmaya çalışıyorlar. Seni minnet altında tutmaya çalışıyorlar. Sen onlara de ki, İslâm'ınızı bana baş kakıncı yapmayın. Bilâkis tüm bu nimetleri, İslâm olma nîmetini, Müslüman olma şerefini si-ze veren Allah'tır. Size bu hidâyetinizi lütfeden Rabbinizdir. Allah size hidâyetini nasip etmeseydi, Allah sizin kalplerinizi hidâyete açmasaydı, size İslâm'ı sevdirmeseydi ne yapabilirdiniz? Bu durumda diyecek bir şeyi olan sizler değil Allah'tır. Allah, size baş kakıncı yapma hakkına sahiptir. Yani "Ben sizi Müslüman yapmasaydım, size hidâyeti lüt-fetmeseydim ne olurdunuz?" demeye hak sahibi Allah'tır. Öyle değil mi? Allah şu kitabını göndermeseydi, Muhammed'i (as) görevlendirmeseydi hangi birimiz Müslüman olabilecektik? İmanı, İslâm'ı nereden bilecektik? Dünyayı, âhireti, Allah'ı, peygamberi nereden bilecektik biz? Allah bunu sizin başınıza kakmıyorken size ne oluyor?!

18. "Doğrusu Allah, göklerin ve yerin gaybını bilir. Allah yaptıklarınızı görendir."

Doğrusu göklerin ve yerin gaybını bilen Allah'tır. Rabbimiz bizi en güzel bir hayat tarzıyla, en güzel ahlâkî kurallarla karşı karşıya getirdi. Müslümanların kardeş olduklarını, kardeşler olarak hiçbir Müs-lümanın diğer Müslümanları küçük görmemesi gerektiğini, hiçbir Müs-lümanın kardeşini alaya alamayacağını, hiçbir Müslümanın kardeşinin gıybetini yapamayacağını, kötü zandan sakınacağını söyledi. İnsanların arasındaki üstünlük ölçüsünün ancak takvayla olduğunu haber verdi.

Kavimlerin, kabilelerin, ırkların, milletlerin, şehirlerin, renklerin, dillerin, fakirlerin, zenginlerin, beyazların, siyahların birbirlerinden üstün olamayacaklarını, insanların doğdukları babaları ve analarıyla de-

ğerlendirilemeyecekleri ortaya konuldu. Üstünlüğün ancak Allah'a kul-lukta, Allah için bir hayat yaşamakta olduğunu bildirdi.

Müslümanlar arasında bir savaş olursa Müslümanların onlara müdahale edip sulh ve sükûneti sağlamaları gerektiği anlatıldı. Hiçbir konuda Allah ve Resûlü'nün önüne geçmememiz gerektiği vurgulandı. İman bize sevdirildikten sonra Allah ve Resûlü'nü daima kendimize tercih etmemiz gerektiği, Allah ve Resûlü'nün arzularını kendi arzularımızın önünde tutmamız gereği öğütlendi. Allah ve Resûlü'nün karşısında sesimizi kısmamız gerektiği, Allah ve Resûlü'nün hükümleri karşısında kendi fikirlerimizden vazgeçmemiz gerektiği anlatıldı. Allah'ın kitabının ve Resûlü'nün sünnetinin karşısında bir teslimiyet tavrı sergilememiz gerektiğini öğrendik. Dinimizi, Müslümanlığımızı, kulluğumuzu Allah'a karşı bir baş kakıncı, bir övünme vesilesi yapmamamız gerektiğini öğrendik.

Öyleyse gelin Allah ve Resûlü'nü dinleyelim. Gelin tercihimiz Allah ve Resûlü'nden yana olsun. Gelin hayatımızı bu güzel kurallarla yaşayalım. Gelin kendi değer yargılarımızın tümünü bir kenara bırakıp Allah ve Resûlünün değer yargılarıyla bir dünya yaşayalım. Dünyamız da güzel olsun, âhiretimiz de güzel olsun. Dünyada mutlu bir hayat yaşayalım, âhirette de cennetler bizim olsun. Ve âhiru da'vana enil-hamdü lillahi Rabbil'âlemîn.